

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Finanskrisens Island

En analys av bankernas risktagande

Magisteruppsats i Företagsekonomi
Externredovisning och Företagsanalys
Vårterminen 2009

Författare: Peter Hansson 830328
Elisabeth Miguel 840929

Handledare: Gudrun Baldvinsdottir

Förord

Vi vill tacka vår handledare Gudrun Baldvinsdottir för vägledningen under uppsatsens gång och för visat engagemang för vårt arbete. Vi vill också rikta ett tack till våra opponenter som genom sin konstruktiva kritik har hjälpt oss att förbättra vår uppsats.

Göteborg 31 maj 2009

Peter Hansson

Elisabeth Miguel

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet.
Externredovisning och Företagsanalys, Magisteruppsats, VT 2009

Författare: Peter Hansson och Elisabeth Miguel

Handledare: Gudrun Baldvinsdottir

Bakgrund och problem: Under hösten 2008 när den finansiella krisen spred sig över världen i och med att den amerikanska banken Lehman Brothers gick i konkurs ökade rädslan för att fler banker skulle gå i konkurs. Det gjorde att banker inte vågade låna ut pengar till varandra i lika stor omfattning som det hade gjorts tidigare. Det här skapade likviditetsbrist hos banker som tidigare varit beroende av lån från kreditinstitut och medförde till slut att de tre största bankerna på Island gick i konkurs; Kaupthing, Landsbanki och Glitnir.

De isländska bankerna liksom de flesta av världens banker använder sig av Basel II som är ett regelverk som ger vägledning i hur banker bland annat skall beräkna och upplysa om sina risker. Regelverket ger även riktlinjer på hur tillsynsmyndigheter skall följa upp att bankerna följer regelverket på rätt sätt.

Syfte: Uppsatsen syftar till att undersöka hur väl de isländska bankerna har uppfyllt upplysningskraven som finns beskrivna enligt Basel II och i vilken utsträckning det på förhand har kunnat utläsas av årsredovisningarna att de isländska bankerna var särskilt utsatta.

Avgränsningar: Vi har avgränsat oss till att studera den tredje pelaren i Basel II som behandlar upplysningskrav. Vi har studerat de isländska bankernas årsredovisningar för åren 2003-2007 och jämfört deras siffror med Nordea för samma period.

Metod: Uppsatsen har arbetats fram utifrån en kvalitativ ansats genom att årsredovisningarna för Kaupthing, Landsbanki, Glitnir och Nordea har granskats. Utifrån upplysningskrav i Basel II har undersökningen gått ut på att svara på om bankerna har följt regelverket. Därefter har bankspecifika nyckeltal studerats för att se om det förelåg några större skillnader mellan de isländska bankerna och Nordea.

Resultat och slutsatser: Resultatet visade att de isländska bankerna i mycket stor utsträckning hade följt Basel II-regelverket. Nyckeltalen gav vissa indikationer på att de isländska bankerna var mer utsatta än Nordea.

Förslag till fortsatt forskning: Det skulle vara intressant med en historisk jämförelse av banker som har gått i konkurs. Detta för att försöka utläsa om de stränga regelverken som finns idag har bidragit till färre konkurser.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
1.1	DEN AMERIKANSKA BOSTADSKRISEN	1
1.2	DEN ISLÄNDSKA BANKKRISEN	2
1.3	ÅSIKTER OM BANKSYSTEMET	3
1.4	DE ISLÄNDSKA BANKERNAS FALL	4
1.5	PROBLEMDISKUSSION	4
1.6	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	4
1.7	AVGRÄNSNINGAR	4
1.8	UPPSATSENS FORTSÄTTA DISPOSITION	5
2	METOD OCH GENOMFÖRANDE	6
2.1	VETENSKAPLIGT FÖRHÅLLANDESÄTT	6
2.2	KVALITATIV METOD	6
2.2.1	<i>Datainsamling</i>	6
2.3	STUDIENS GENOMFÖRANDE	7
2.3.1	<i>Basel II regelverket och dess tredje pelare</i>	7
2.3.2	<i>Val av banker</i>	7
2.3.3	<i>Nyckeltal</i>	8
2.3.4	<i>Förmedling av det empiriska materialet</i>	9
2.3.5	<i>Kritik mot den valda metoden</i>	10
2.4	UPPSATSENS TROVÄRDIGHET	10
3	REFERENSRAM	12
3.1	BANK OF INTERNATIONAL SETTLEMENTS	12
3.1.1	<i>Baselkommittén</i>	12
3.2	BASEL I	12
3.2.1	<i>Behovet av ett nytt regelverk</i>	12
3.3	BASEL II	13
3.3.1	<i>Pelare I</i>	13
3.3.2	<i>Pelare II</i>	14
3.3.3	<i>Pelare III</i>	15
3.4	PRIVATISERING AV DE ISLÄNDSKA BANKERNA	19
3.5	DEN ISLÄNDSKA FINANSINSPEKTIONENS DEL I REGLERINGEN	19
3.5.1	<i>Stresstest</i>	20
3.6	NYCKELTAL	21
3.6.1	<i>K/I-tal</i>	21
3.6.2	<i>Avkastning på eget kapital (ROE, return on equity)</i>	21
3.6.3	<i>Kreditförluster och kreditförlustnivå</i>	21
3.6.4	<i>Soliditet</i>	21
3.6.5	<i>Vinst per aktie</i>	22
3.6.6	<i>P/E-tal</i>	22
3.6.7	<i>Kapitaltäckningsgrad</i>	22
3.7	DEBATT OM BASEL II	22
3.7.1	<i>Basel II and bankers Propensity to Take or Avoid Excessive Risk</i>	23
4	EMPIRI	26

4.1	DET ISLÄNDSKA BANKSYSTEMET	26
4.2	UPPLYSNINGSMODELLERNA	29
4.3	NYCKELTAL JÄMFÖRELSEN AV DE FYRA BANKERNA	32
4.4	FME:S STRESSTEST	35
5	ANALYS	36
5.1	ANALYS AV BASEL II:S UPPLYSNINGSMODELLER	36
5.1.1	<i>Modell 1: Tillämpningsområde</i>	36
5.1.2	<i>Modell 2: Kapitalstruktur</i>	36
5.1.3	<i>Modell 3: Kapitalkrav</i>	36
5.1.4	<i>Modell 4: Kreditrisk</i>	36
5.1.5	<i>Modell 5: Kreditrisk för schablonmetoden och IRB-metoden med tilldelade riskvikter</i>	37
5.1.6	<i>Modell 6: Kreditrisk: upplysningar för IRB-metoden</i>	37
5.1.7	<i>Modell 7: Kreditriskskydd: Upplysningar för schablon- och IRB-metoden</i>	37
5.1.8	<i>Modell 8: Upplysningar för exponeringar i samband med motparts-kreditrisk</i>	37
5.1.9	<i>Modell 9: Värdepapperisering, upplysningar för schablon och IRB</i>	37
5.1.10	<i>Modell 10: Marknadsrisk: Upplysningar för banker som använder schablonmetoden</i>	38
5.1.11	<i>Modell 11: Marknadsrisk: Upplysningar för banker som använder IMA-metoden</i>	38
5.1.12	<i>Modell 12: Operativ risk</i>	38
5.1.13	<i>Modell 13: Upplysningar för banking book</i>	38
5.1.14	<i>Modell 14: Ränterisken för banking book</i>	38
5.2	ANALYS AV NYCKELTAL	39
5.2.1	<i>K/I-tal</i>	39
5.2.2	<i>Avkastning på eget kapital</i>	41
5.2.3	<i>Utlåning</i>	42
5.2.4	<i>Kreditförluster och kreditförlustsnivå</i>	42
5.2.5	<i>Soliditet</i>	44
5.2.6	<i>Vinst per aktie</i>	45
5.2.7	<i>P/E-tal</i>	45
5.2.8	<i>Kapitaltäckningsgrad</i>	46
6	SLUTSATSER	47
6.1	SLUTDISKUSSION OCH EGNA REFLEKTIONER	47
6.2	ÖVRIGA REFLEKTIONER	49
6.3	FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	50
6.4	SLUTORD	50
7	KÄLLFÖRTECKNING	51
BILAGOR		
BILAGA 1 BERÄKNING AV NYCKELTAL		
BILAGA 2 UPPLYSNINGSMODELLERNA		
BILAGA 3 STRESSTEST		

Figurförteckning

TABELL 1 BEUITERS: THE ICELANDIC BANKING CRISIS AND WHAT TO DO ABOUT IT.....	2
TABELL 2 ISLANDS INFLATION 2003-2009	3
TABELL 3 MODELLERNAS UPPBYGGNAD FÖRFATTARNA TILL UPPSATSEN	1
TABELL 4 BETYGSPROCESSEN FÖRFATTARNA TILL UPPSATSEN	1
TABELL 5 BASEL II FÖRFATTARNA TILL UPPSATSEN I	1
TABELL 6 UPPLYSNINGSMODELLER	31
TABELL 7 NYCKELTAL 2007	32
TABELL 8 NYCKELTAL 2006	33
TABELL 9 NYCKELTAL 2005	33
TABELL 10 NYCKELTAL 2004	34
TABELL 11 NYCKELTAL 2003	34
TABELL 12 STRESSTEST	35

1 Inledning

I uppsatsens inledande kapitel kommer de bakomliggande orsakerna till den världsomfattande finansiella krisen att beskrivas. Därefter kommer den isländska bankkrisen att skildras. Problemdiskussionen kommer att mynna ut i uppsatsens syfte och frågeställningar. Avslutningsvis kommer uppsatsens avgränsningar och fortsatta disposition att framställas.

1.1 Den amerikanska bostadskrisen

Världen befinner sig i en djup ekonomisk kris som började under hösten 2008. Den globala finansiella krisen härstammar från uppkomsten av nya finansiella instrument på den privata bostadsmarknaden i USA. Under de senaste 15 åren har bostadspriserna i USA oavbrutet stigit i värde vilket har medfört att bankerna blivit mer generösa med att ge ut nya bolån. Detta ledde till en ökad konkurrens på bolånemarknaden, vilket gjorde att bankerna sökte nya kundgrupper. Tidigare hade det varit svårt för låntagare med sämre kreditvärdighet att få bolån, men den ökande konkurrensen ledde till att bankerna beviljade mindre kreditvärda kunder bolån. Bankerna ansåg inte att detta var riskabelt då bostäderna hela tiden ökade i värde. Bankerna såg inte till den enskilda betalningsförmågan hos kunden utan enbart värdet på kundens bostad. Lån till dessa grupper kom att benämnas subprimelån. Att ge ut lån till låntagare med en sämre kreditvärdighet medför att bankernas risker ökar. Dessa risker komparerades inte av bankerna, det vill säga genom att ta ut en högre ränta från sina kunder (Nyberg 2007a).

Ett av de finansiella instrumenten som uppkom var värdepapperisering, som innebär att ett lån ombildas till en obligation som därefter säljs vidare som ett värdepapper. Subprimelånen gjordes även de om till obligationer som lades tillsammans med vanliga bolån som sedan såldes till investerare. När sedan låntagarna med sämre kreditvärdighet inte längre klarade av att betala sina lån och tvingades överge sina bostäder medförde det att allt fler investerare inte längre ville ha kvar sina obligationer. Det som tidigare ansetts vara säkra placeringar blev plötsligt värdelösa och tilltron till den finansiella marknaden förlorades (Nyberg 2007b).

I en artikel publicerad på Dagens Nyheter beskrivs händelseförloppet som en boom and bust *”Först kommer en uppgångsfas, boom, med låga räntor, snabb kreditexpansion och intensiv högkonjunktur. Sedan följer en nedgångsfas, bust, där räntorna stiger, kreditvolymen krymper och ekonomin störtar ner i nattsvart depression”* (citerat Jonung 2008)

Den ekonomiska nedgången, till följd av subprimelån, har under 2000-talet varit begränsad till USA men nådde resten av världen i september 2008 när, investmentbanken, Lehman Brothers publicerade ett pressmeddelande där de ansökte om den svenska motsvarigheten till konkursskydd (Lehman Brothers 2008). Den amerikanska staten bedömde att banken inte gick att rädda med statliga lånegarantier vilket medförde att banken gick i konkurs. Runt om i världen uppdagades det att åtskilliga banker hade placeringar innehållande subprimelån. (TT/DN 2008)

Problemet detta förde med sig var att det var svårt att finna vilka placeringar som innehöll subprimelån. Den globala marknaden för kreditgivning avstannade på grund av osäkerheten om vilka placeringar som var säkra. Detta spred en rädsla för att fler finansiella institut skulle gå i konkurs. Osäkerheten förde med sig att bankerna blev mer försiktiga med att ge ut

krediter, vilket i sin tur ledde till att det blev dyrare och svårare att få lån. Som följd av detta minskade den internationella kreditgivningen mellan bankerna (Cervenka 2008).

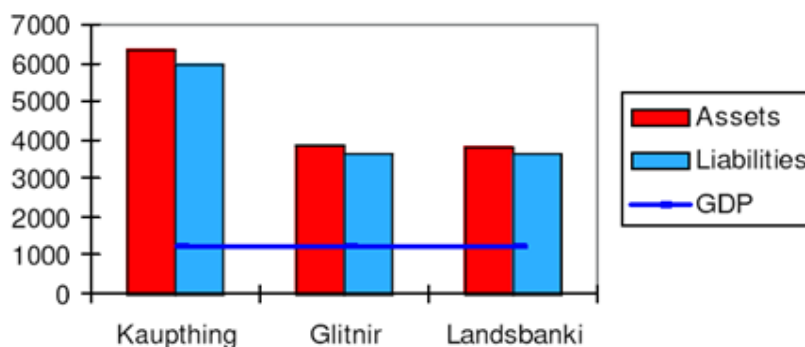
1.2 Den isländska bankkrisen

Island var ett av de länder som drabbades hårdast av den avstannade kreditgivningen. Island hade av många setts som ett rikt och välmående land och har under 1990-talet och 2000-talet varit ett av de länder som hade den högsta tillväxten i Europa (Halldór 2005).

I den isländsk-amerikanska handelskammaren i New York 2005 höll den dåvarande isländska premiärministern Halldor Asgrimsson ett tal om situationen på Island. Vid denna tidpunkt var Island en av de snabbast växande ekonomierna i Europa. Arbetslösheten var under den perioden såpass låg att Island behövde mer arbetskraft från andra länder för att kunna klara av behovet i en del branscher. Utöver det här hade Island en av världens högsta levnadsstandard. Den finansiella situationen var väldigt stabil och statsskulden var bland den lägsta i världen (Halldór 2005).

Halldor Asgrimsson menar vidare i sitt tal att den isländska kronan var väldigt stark vilket berodde på den isländska energisektorn och en liberalisering av den isländska finansiella sektorn. Ökningen av den isländska kronan berodde på att landet fick ett starkt inflöde av utländskt kapital (Halldór 2005).

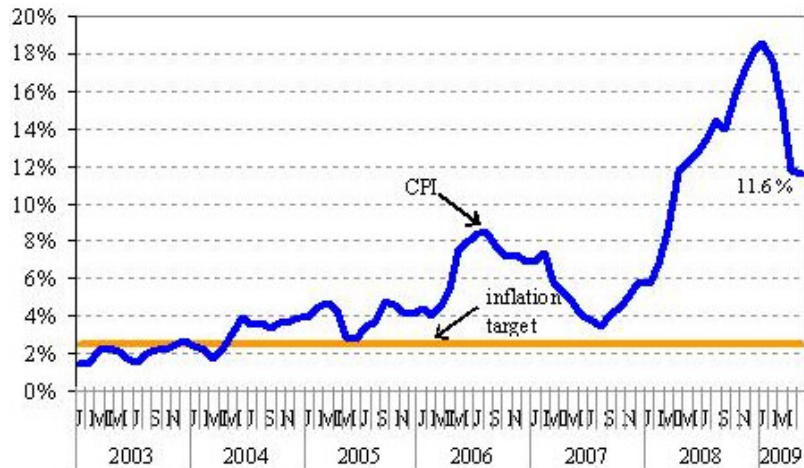
Islands dåvarande banksystem (2007) härstammar från slutet av 1990-talet då den isländska regeringen genomförde en privatisering av bankerna. Efter privatiseringen expanderade bankerna i snabb takt. I mitten av 2008 hade Islands tre största banker Glitnir, Kaupthing och Landsbanki tillsammans tillgångar som var åtta gånger större än Islands totala BNP. Den isländska riksbanken hade inte tillräckligt stor valutareserv som kunde balansera upp bankernas tillgångar (Zachrison 2008a).

Tabell 1 Beuters: The Icelandic banking crisis and what to do about it

En bidragande orsak till att den ekonomiska krisen så kraftfullt drabbade Island berodde på landets två lånesystem. Ena alternativet för låntagare var att välja ett indexbaserat lån vilket innebar att låneskulden följde samma utveckling som landets inflation. Skulle inflationen öka med exempelvis fem procent så ökade även låneskulden med fem procent.

Tabell 2 Islands Inflation 2003-2009

(www.sedlabanki.is)

Sedan 2004 har inflationen på Island varit högre än den isländska riksbankens, Sedlabankis, inflationsmål på 2.5% (www.sedlabanki.is). Det andra alternativet var att ha lån i utländsk valuta. Risken med dessa lån var att valutakursförändringar påverkade låneskulden. När värdet på den isländska kronan minskade kraftigt under hösten 2008 fick ett stort antal islänningar en ökad låneskuld och värdet på skulden är numera mycket högre än vad själva bostaden är värd (Jackson 2008).

1.3 Åsikter om banksystemet

Thorvaldur Gylfason som är professor i nationalekonomi vid Islands Universitet gav i en artikel i början av 2009 sin syn på det inträffade. Han menade att situationen på Island beror på att landets politiker, affärsmän och banker valde att blunda för läget. Ingen reagerade när islänningarna 2007 enligt officiell statistik hade blivit 50% rikare per invånare än i Nordamerika mätt i BNP. Gylfason åsikt är vidare att landets politiker var inblandade i bankverksamheten även efter privatiseringen och att dessa tjänade alldeles för mycket pengar för att kunna fatta objektiva beslut (Magnússon 2009).

Ett annat exempel som beskriver det dåvarande isländska banksystemet, beskrivs i följande rader i den isländska banken Kaupthings årsredovisning för 2007. I stycket beskriver Kaupthing att de hade tydliga åtgärder för förändringar i kreditmarknaden. Trots detta ansökte Kaupthing om att försättas i konkurs den 9 oktober 2008 (Hässler 2008).

“Our values call for intelligent risk taking. Being an international bank, we had exposure, albeit limited, to international credit markets which hurt us, but true to our principles of efficient decisions and welcoming change, we quickly restructured our structured credit portfolio and expensed our loss. Investments are, by their very nature, prone to risk and subject to the law of probabilities. The possibility of losses can therefore never be excluded; what we can do, however, is respond to them in a timely manner. Banking is not about eliminating risks, but monitoring and controlling them by acting in a timely manner.”

(citerat Kaupthings årsredovisning 2007)

1.4 De isländska bankernas fall

Islands tre största banker Kaupthing, Glitnir och Landsbanki tvångsinförlivades av staten under 2008 på grund av likviditetsbrist. Den isländska kronan hade fram till den 10 oktober 2008 fallit med över 70%, (Zachrisson 2008b) och när den isländska staten fick ta över Kaupthing som då var den största banken på Island avstannade handeln med den isländska kronan då det inte fanns några banker kvar som kunde hantera handeln (Nielsen 2008).

1.5 Problemdiskussion

I efterhand har det funnits ett antal mer eller mindre tydliga orsaker till det isländska banksystemets sammanbrott. Hur kommer det sig att ingen i den finansiella sektorn, reagerade i större utsträckning på de varningssignaler som fanns för att förhindra systemets sammanbrott?

Myndigheterna på Island valde 2007 att landets banker skulle redovisa enligt det internationella regelverket Basel II. Detta regelverk är framtaget av den oberoende Baselkommittén för att förhindra ett oansvarigt risktagande från banker och andra finansiella institut. Basel II är en omarbetad version av Basel I och ställer hårdare krav på bankernas riskanalys genom att stärka bankernas interna arbete för riskhantering. Basel II bygger på ett nära samarbete med tillsynsmyndigheter för att försöka skapa stabilitet i det finansiella systemet. Basel II ställer krav på att banker skall lämna ytterligare information angående riskhantering förutom de krav som redan finns vid upprättandet av årsredovisningen enligt gällande redovisningsregler (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards vidare benämnd Basel II 2006).

Bankerna fick med införandet av Basel II detaljerade krav som skulle följas. Det kanske viktigaste kravet är att banken måste ha ett eget kapital som skall kunna täcka eventuella förändringar i konjunkturen. Detta benämns kapitaltäckningsgrad. Basel II ställer krav på att bankens riskvägda egna kapital måste överstiga 8 % av det totalt utlånade beloppet. Detta för att undvika likviditetsbrist i bankerna (Basel II 2006).

1.6 Syfte och frågeställning

Uppsatsen syftar till att bidra med kunskap om vad som kunde ha gjorts för att förhindra det isländska banksystemets sammanbrott. Målet är främst att granska vilken roll Basel II har för att undvika likviditetsbrist i banker. Uppsatsen syftar även till att undersöka om det fanns någon information tillgänglig för bankernas intressenter att ta del av eller om det inte fanns något som tydde på att de isländska bankerna var särskilt utsatta. Detta leder oss fram till våra frågeställningar:

- *Till vilken grad följde de isländska bankerna Basel II-regelverket?*
- *I vilken utsträckning har det på förhand kunnat utläsas av årsredovisningarna att de isländska bankerna var särskilt utsatta?*

1.7 Avgränsningar

Basel II-regelverket består av tre stycken pelare. Vi har valt att begränsa oss till avsnittet i Basel II som behandlar bankers upplysningskrav, det vill säga pelare III. I detta avsnitt finns det en tydlig struktur på vad bankers årsredovisningar skall innehålla. Årsredovisningar är offentliga handlingar och därför åtkomligt för externa intressenter. Därför är det relevant att jämföra kraven som Basel II ställer med informationen i årsredovisningen. Vi valde därför att

rikta in oss på detta avsnitt i Basel II. Övriga delar i regelverket kommer att redovisas övergripande då det är resultatet från dessa som utgör grunden för upplysningarna.

Upplysningskraven är uppdelade i kvalitativa och kvantitativa upplysningskrav. Uppsatsen kommer enbart att behandla de kvantitativa upplysningarna i Basel II.

Vi har även valt att begränsa undersökningen till Islands tre största banker Kaupthing, Landsbanki och Glitnir. För att kunna jämföra de isländska bankerna valde vi att inkludera den svenska banken Nordea. Att vi valde en svensk bank beror på att vi har en allmän förståelse för det svenska banksystemet. I Sverige finns det fyra storbanker. Dessa är SEB, Swedbank, Handelsbanken och Nordea. SEB och Swedbank lider stora kreditförluster i Baltikum vilket gör att vi uppfattar dessa som mer riskbenägna och därför inte tjänar som en bra jämförelse. Handelsbanken är organisatorisk olika de isländska bankerna. På grund av detta valde vi ut Nordea.

I uppsatsen första del som är kopplat till Basel II-regelverket kommer vi att avgränsa oss till att undersöka bankernas årsredovisningar för 2007. Detta var det första året som bankerna använde sig av Basel II. Årsredovisningar för 2008 finns inte tillgängliga då bankerna hann gå i konkurs innan dessa gavs ut.

I uppsatsens andra del kommer bankernas årsredovisningar för åren 2003-2007 att användas. Då detta bidrar till att skapa en mer komplett bild av bankerna.

1.8 Uppsatsens fortsatta disposition

Kapitel 2 kommer att redogöra för de metodiska tillvägagångssätten och de val som vi gjort under arbetets gång med uppsatsen samt vilka konsekvenser detta har medfört på arbetet.

Kapitel 3 presenterar studiens referensram. Referensramen har använts som utgångspunkt i analysen, och redogör för innehållet i Basel II-regelverket, med fokus på den tredje pelaren. Vi kommer även att redogöra för de nyckeltal som kommer att användas i empirin samt att presentera den isländska tillsynsmyndigheten och dess stresstest.

Kapitel 4 innehåller resultatet från den empiriska undersökningen. Empirin består av tre delar: information om de fyra bankerna, resultatet från undersökningen om hur väl Basel II:s upplysningskrav överrensstämmer med information i bankernas årsredovisningar och nyckeltalen för de olika bankerna.

Kapitel 5 består av uppsatsens analys som relaterar teorin till den empiriska undersökningen. I analysen jämförs de isländska bankernas resultat med Nordea och försöker urskilja om det fanns några skillnader dem emellan.

Kapitel 6 innehåller våra slutsatser och besvarar de frågor som uppsatsen undersökt. I det här kapitlet redogör vi även för de tankar som vi har haft under arbetets gång där vi försöker förklara varför Island kom att drabbas så hårt av den finansiella krisen.

2 Metod och genomförande

Uppsatsens andra kapitel redogör för de metodologiska ansatser som författarna till uppsatsen har använt sig av. Vidare kommer studiens genomförande att beskrivas samt hur detta kommer att påverka trovärdigheten i uppsatsen.

2.1 Vetenskapligt förhållandesätt

För att kunna genomföra en vetenskaplig undersökning kan undersökaren välja att samla in och analysera fakta för att därefter genomföra en empirisk studie. Med hjälp av fakta och den empiriska studien kan egna tolkningar och slutsatser dras (Lundahl & Skärvad 1999).

Undersökaren har oftast en subjektiv uppfattning om det valda undersökningsområdet. Under pågående arbete gör undersökaren en del val som baseras på den egna personliga synen och värderingen av sin omgivning. För att minimera att de egna värderingarna påverkar undersökaren i en viss riktning är det viktigt att vara medveten om konsekvenserna. (Holme & Solvang 1997).

Den personliga synen som vi hade när uppsatsen påbörjades har formats av det som skrivits i media. Det som har presenterats har varit inriktat på hur det isländska folket påverkats av den finansiella krisen och många av dessa källor har bestått av intervjuer med drabbade privatpersoner. För att få en så neutral bild som möjligt i vår undersökning har vi i vår referensram valt att minimera artiklar som har varit inriktade på personliga livsöden. De artiklar som vi har valt speglar enligt oss en mer nyanserad bild av den pågående debatten.

2.2 Kvalitativ metod

En kvalitativ metod strävar efter att åstadkomma en djupare förståelse för det empiriska materialet, vilket uppnås genom att undersökaren utarbetar egna tolkningar. Det empiriska materialet består huvudsakligen av någon form av text som sedan bearbetas. Exempel på detta är böcker eller iakttagelser som har antecknats (Patel & Davidson 2003).

För att få en djupare förståelse till studien är det vanligt inom samhällsvetenskapen att undersökaren arbetar med att förstå de olika delarna för att därefter sätta det i förhållande till helheten (Lundahl & Skärvad 1999). Uppsatsen har arbetats fram genom en kvalitativ metod då vi i vår undersökning huvudsakligen arbetat med att djupare studera Basel II-regelverket, de isländska bankernas, samt Nordeas årsredovisningar för 2003-2007. Vi har valt att använda oss utav en kvalitativ metod då den stämmer väl överrens med undersökningens syfte.

2.2.1 Datainsamling

Data består antingen av primärdata eller av sekundärdata. Primärdata är information som samlas in genom att undersökaren direkt observerar ett fenomen. Observationen kan röra sig om intervjuer eller informationsinsamling genom exempelvis enkäter. Sekundärdata består däremot av redan befintlig information såsom böcker, artiklar och internet. Sekundärdata är ursprungligen framställd i ett annat syfte än för det undersökningen avser att analysera. (Lundahl & Skärvad 1999). Vår datainsamling består utav sekundärdata, som är insamlad från Basel II-regelverket samt bankernas årsredovisningar. Informationen har sedan bearbetas i vår undersökning.

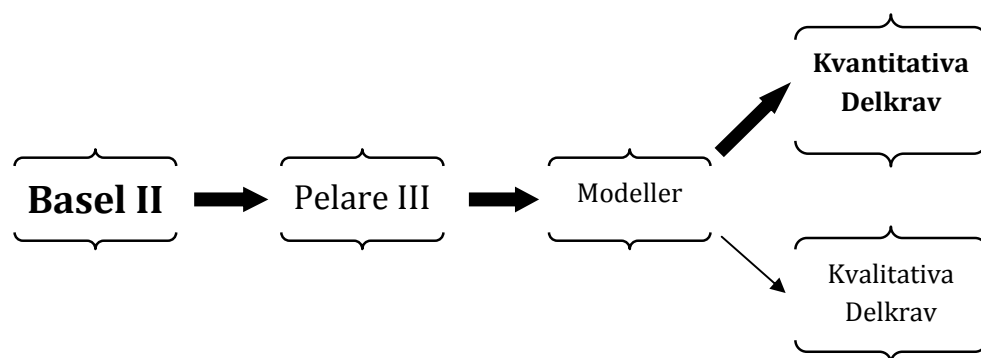
2.3 Studiens genomförande

Följande avsnitt kommer att redogöra för hur undersökningen bedrivits. För att jämföra Basel II med årsredovisningarna utformade vi ett eget betygssystem som kommer att beskrivas nedan.

2.3.1 Basel II regelverket och dess tredje pelare

Fokus i uppsatsen ligger som nämnt på Basel II:s tredje pelare som innefattar den information som Basel II kräver att bankerna skall redovisa i årsredovisningen. Ett annat ord för detta är upplysningskrav. Basel II ställer krav på att bankerna skall redovisa sin riskhantering på ett strukturerat sätt.

I pelare III beskrivs upplysningskraven i 14 stycken modeller. Varje modell innehåller specifika krav på hur bankerna skall redovisa informationen. Dessa delas in i en kvalitativ och en kvantitativ del. Dessa krav väljer vi att kalla delkrav. Varje modell har ett antal kvantitativa och kvalitativa delkrav (Basel II 2006).

Tabell 3 Modellernas uppbyggnad

Vi har i vår undersökning valt att enbart undersöka de kvantitativa delkraven för respektive modell. Basel II har en tydlig struktur för vilka upplysningskrav som skall finnas med i en årsredovisning.

Med hjälp av regelverket som förebild har vi granskat hur bankerna uppfyllt dessa delkrav. Anledningen till att vi valde att undersöka de kvantitativa delkraven är att de oftast anges med siffror i årsredovisningar. Vi anser att det är mer pålitligt med siffror som informationskälla i årsredovisningarna än en förklarande text, det blir mer tydligt om banken har valt att redovisa ett visst delkrav. En förklarande text tolkas olika från betraktarens synvinkel. Detta skapar subjektiva tolkningar av materialet. Därför valde vi att inrikta oss på de kvantitativa delkraven.

2.3.2 Val av banker

Vi valde att inkludera de tre största bankerna på Island, Kaupthing Glitnir och Landsbanki. Tillsammans utgjorde dessa tre banker en majoritet av Islands bankväsende under 2000-talet, vilket gör att slutsatserna från undersökningen i stora drag kan appliceras på Islands banksystem som helhet. På Island finns det förutom dessa tre banker ett antal mindre nischbanker. Att inkludera dessa nischbanker ansåg vi inte skulle göra undersökningen bättre och därför valde vi att exkludera dem. Resultatet från undersökningen av de isländska bankerna är svårbegriplig om det inte kan sättas i relation till något. Vi ansåg att det skulle vara till nytta för läsaren av uppsatsen att använda en svensk bank att jämföra med. På grund av de orsaker som nämndes i inledningskapitlet valde vi Nordea som hittills har stått emot den

finansiella krisen bra. Nordea bidrar med att de eventuella olikheterna mellan Sverige och Island blir tydligare och leder i sin tur till en djupare förståelse av situationen på Island.

Undersökningen av bankernas nyckeltal består som nämnts utav en granskning av de fyra bankernas årsredovisningar för 2003-2007. Vi valde att enbart använda oss av dessa årsredovisningar då årsredovisningarna för 2008 inte fanns att tillgå eftersom de isländska bankerna hann gå i konkurs innan dessa offentliggjordes. I avsnittet gällande Basel II-regelverket använde vi oss enbart av bankernas årsredovisningar för 2007. I början av uppsatsarbetet fanns även intentioner på att granska årsredovisningarna för 2003-2006. Detta visade sig vara irrelevant för undersökningen, då ingen av bankerna under denna period hade fullständigt infört Basel II-regelverket.

Introduktionen av Basel II har sett lite olika ut för bankerna. Kaupthing har tillämpat Basel II sedan 2004 men det infördes fullt ut första januari 2007 (Kaupthing 2006). Glitnir ansökte till den isländska tillsynsmyndigheten, FME, om att implementera Basel II och fick tillstånd att införa det från år 2008. Glitnir använde sig 2007 av Basel I, men som en del av anpassningen till Basel II presenterades även resultatet enligt Basel II:s upplysningskrav. Därmed är Glitnirs årsredovisning relevant för vår undersökning (Glitnir 2007). Landsbanki fick FME:s tillstånd till att införa Basel II regelverket med start 1 januari 2007 (Landsbanki 2006). Nordea använder sig precis som de isländska bankerna av Basel II och började efterfölja regelverket från 2007 (Nordea 2006).

Nordea upprättade 2007 förutom årsredovisningen en separat riskrapport (Nordea group, 2007). Riskrapporten innehåller en mer detaljerad genomgång av bankens risker i enlighet med Basel II. För Nordea använder vi främst årsredovisningen men kompletterar också med information från riskrapporten. Vi kommer inte att redovisa varifrån vi hittar information utan vi kommer att behandla riskrapporten som ett komplement till årsredovisningen.

I empirin kommer vi också att presentera ett avsnitt som ger oss en tydlig bild av hur de isländska bankerna själva uppfattade den ekonomiska situationen 2007. Denna information är främst hämtad ifrån respektive banks årsredovisning från detta år. Undantaget för detta är Glitnir vars årsredovisning för 2007 inte innehåller förklarande relevant text för att kunna tjäna som informationsunderlag till detta avsnitt. Informationen hämtades istället från föregående år (2006) där informationen var utförligare.

I det sista avsnittet i empirin har vi ett avsnitt där den isländska tillsynsmyndighetens funktion och struktur redovisas. Under detta avsnitt finns även resultatet från den isländska tillsynsmyndigheten FME:s stresstest. Detta test är ett verktyg som används för att upptäcka eventuella brister i bankernas kapitaltäckningsgrad.

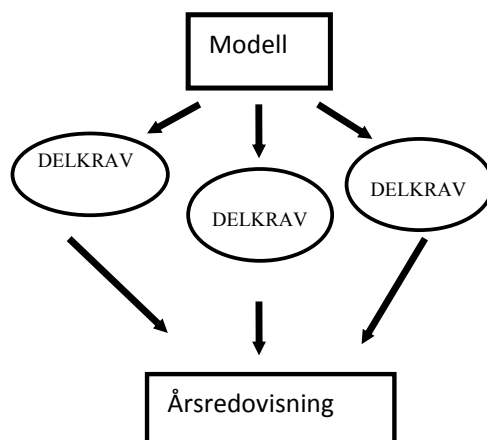
2.3.3 Nyckeltal

Som en del av undersökningen har vi analyserat ett antal utvalda nyckeltal. Meningen med detta avsnitt är att ge en tydligare bild av bankernas verksamhet för att undersöka om det på förhand gick att utläsa om de isländska bankerna hade ekonomiska svårigheter. Även här valde vi att ha med Nordea för att kunna jämföra med de isländska bankerna. De nyckeltal som vi har valt ut är nyckeltal som specifikt används för banker som exempelvis kreditförlustnivå, kapitaltäckningsgrad och utlåning. Anledningen till att dessa nyckeltal är specifika för just banker har att göra med att banker bedriver utlåning som en del av sin verksamhet. Det är då viktigt för externa intressenter att veta hur stor omfattningen är på utlåningen och även hur stora kreditförluster en bank har. Kapitaltäckningsgrad är ett

nyckeltal som definieras av Basel II och som banker måste upplysa om. Vi har även med nyckeltal som inte är specifika för just banker såsom soliditet, P/E-tal, avkastning på eget kapital m.m. De här nyckeltalen är viktiga för att få en övergripande bild av hur företaget presterar. För att kunna jämföra nyckeltalen mellan bankerna har vi inte enbart tittat på vad nyckeltalen förmedlar, vi har även tagit hänsyn till bankernas storlek och i största mån satt nyckeltalen i proportion till storleken. Nyckeltalen har hjälpt oss att få en övergripande bild av bankernas riskexponeringar och inkomstförmåga. Siffrorna för beräkning av nyckeltalen är hämtade från respektive banks årsredovisning. Vi har i största mån räknat ut alla nyckeltal på egen hand och hur vi kom fram till dessa tal går att finna i bilaga 1. Det har funnits avvikelser på tal som inte har gått att finna i årsredovisningen och vilka dessa är framgår också av bilaga 1.

2.3.4 Förmedling av det empiriska materialet

För att kunna utföra en helhetsbedömning av bankernas upplysningar, har vi använt oss av ett eget betygssystem. Vi har betygsatt delkraven i varje modell för sig. Delkravens enskilda betyg utgör sedan grunden för modellens totala betyg. För att ge läsaren av uppsatsen en möjlighet att kunna göra egna bedömningar i rimligheten av modellernas sammanlagda betyg valde vi i empirin att redovisa samtliga delkrav som ligger till grund för betyget. Som nämnts tidigare betygsätter vi enbart de kvantitativa delkraven.

Tabell 4 Betygsprocessen författarna till uppsatsen

Vårt betygssystem består av bokstavsbetygen A, B, C och N/A.

Betyg A delades ut när vi ansåg att banken har uppfyllt kraven enligt Basel II-regelverket.

Betyg B delades ut när det framkom brister i bankernas upplysningar.

Betyg C delades ut när informationen saknades.

Betyg N/A (non applicable) delades ut när banken inte behövde upplysa om det valda kravet. Basel II ger bankerna möjlighet att använda sig av olika beräkningsmetoder. Vissa modeller och delkrav är direkt kopplade till en beräkningsmodell och dessa upplysningar behöver banken inte upplysa om.

Arbetet med att betygsätta bankerna gick till enligt följande. Vi började med att granska delkraven i Basel II:s modeller. Därefter jämfördes kraven med informationen i årsredovisningarna. Vi började med att granska och betygsätta hur väl bankerna har redovisat varje delkrav. Efter detta betygsattes modellen utifrån delkravens betyg. Har en bank exempelvis fått övervägande A i betyg i sina delkrav har det medfört att modellen har fått ett A i betyg.

2.3.5 Kritik mot den valda metoden

I vår undersökning använder vi oss framförallt av årsredovisningar som empiri till uppsatsen. I vårt fall är informationen från årsredovisningarna den bästa källan. Intervjumaterial skulle skapa en mer subjektiv bedömning av bankerna eftersom så många människor berörts av vårt valda ämne.

Vi har valt att inte genomföra några personliga intervjuer eftersom vi bedömde att vi inte skulle få neutrala svar av anställda som är kvar i de isländska bankerna. Den finansiella krisen och konkursen av bankerna har rört upp många känslor och vi tror inte att personalen får eller vill uttala sig om sin arbetsplats. Det här resulterar i att vi inte får en heltäckande bild av situationen med de isländska bankerna som vi hade fått om vi även hade valt att exempelvis även intervjua sakkunniga på vårt ämnesområde.

De eventuella brister som kan förekomma i insamlingen av empirin handlar om våra tolkningar av Basel II-regelverket, en mer erfaren inom området hade eventuellt valt att göra en annan bedömning. För att minska denna tolkningsproblematik har vi enskilt betygsatt bankerna för att sedan jämföra våra resultat och diskutera eventuella olikheter i bedömningen. Det visade sig att våra tolkningar och betygsättande i stort sätt överrensstämde med ett fåtal undantag. Efter en djupare efterforskning och diskussion enades vi på samtliga betyg. Vi anser att detta förfarande har skapat en högre trovärdighet för empirimaterialet och kan användas som ett bra underlag till analysen.

2.4 Uppsatsens trovärdighet

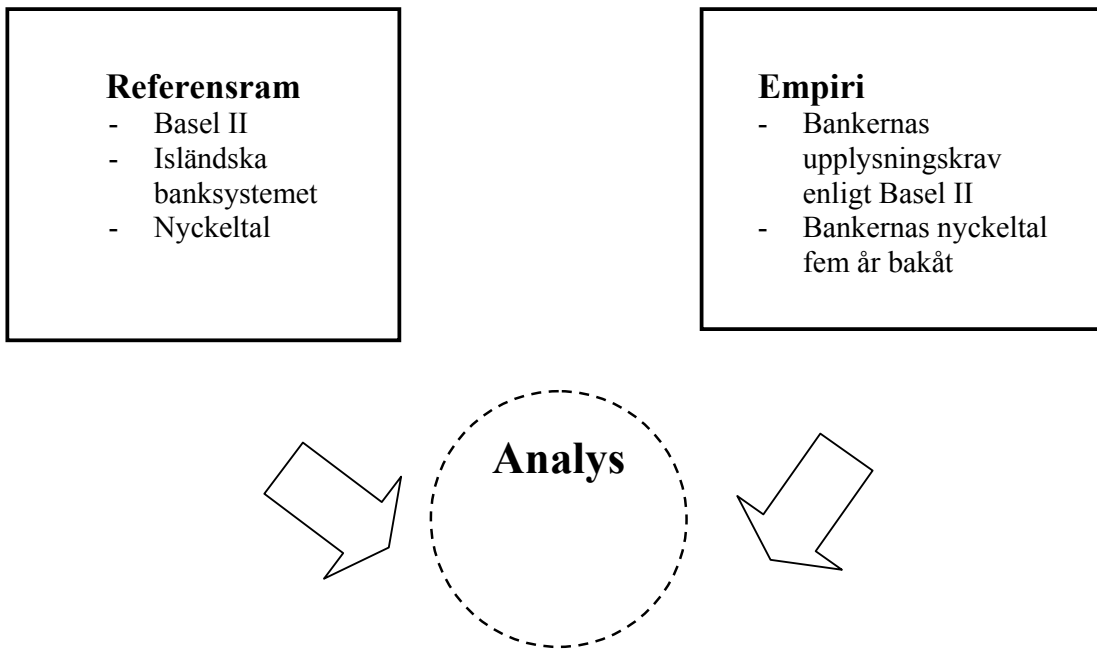
Under studiens arbetsgång är det viktigt att undersökaren genomgående ifrågasätter dess tillförlitlighet. Detta kan göras genom att kontrollera om det uppkommit några felaktigheter i studien som beror på valet av forskningsmetodik. Studiens trovärdighet kan också stärkas genom att undersökaren säkerställer att arbetsrutinerna är noggranna för att inga felaktigheter skall komma med i undersökningen (Holme & Solvang 1997).

I vår arbetsprocess har vi regelbundet ifrågasatt våra källors tillförlitlighet och huruvida det funnits bättre alternativ med högre trovärdighet. De källor som vi slutligen valt att ta med i arbetet har varit dem som vi funnit bäst lämpade för att belysa en viss händelse. Vi har även använt oss av huvudkällor i största möjliga mån. Vid bedömningen av de fyra bankerna har vi för att minimera eventuella felaktigheter arbetat med att vi båda noggrant kontrollerat det undersökta materialet.

2.5 Analyismetod

I vår analys har vi valt att analysera vårt material på följande sätt:

3 Referensram

Uppsatsens referensram innehåller först en historisk översikt. Därefter följer en genomgång av innehållet Basel II. Vidare kommer författarna att beskriva studiens nyckeltal. Tillsynsmyndigheten, FME:s, roll samt privatiseringen av de isländska bankerna kommer även att skildras i detta kapitel.

3.1 Bank of international settlements

BIS, Bank of international settlements, grundades 1930 och hade som uppgift att administrera bötesstraffen som Tyskland tvingades betala efter första världskriget. Sedan dess har BIS utvecklats till ett samlingsorgan för världens centralbanker och arbetar främst med rådgivning och med finansiell hjälp till olika centralbanker runt om i världen. BIS ägs idag av dess medlemmar som består av 55 centralbanker. Under 1970-talet växte den globala finansiella marknaden snabbt. Detta skapade ett behov av ett gemensamt internationellt regelverk (www.bis.org).

3.1.1 Baselkommittén

1974 grundades en underkommitté till BIS, som fick namnet Baselkommittén. Detta var en direkt reaktion på den västtyska banken Bankhaus Herstatt's konkurs. Kommitténs grundare bestod av G10-ländernas riksbanker och har idag 20 medlemsländer. Kommittén är tänkt att fungera som ett forum där medlemsländerna kan avhandla frågor om hur tillsynen av banker skall bedrivas. Detta medför en förbättrad transparens som i sin tur leder till en ökad trygghet för bankernas kunder (www.bis.org).

Baselkommittén arbetar för att samtliga banker och finansiella institutioner med internationell verksamhet använder samma regelverk och inte kan undgå granskning. Tillsynen av dessa skall uppfylla vissa krav som gör den tillförlitlig för intressenterna. Baselkommitténs arbete har genom åren lett till över 100 officiella dokument, lydelsen i dessa är inte bindande, det är upp till varje land att välja om reglerna skall implementeras eller inte (www.bis.org).

3.2 Basel I

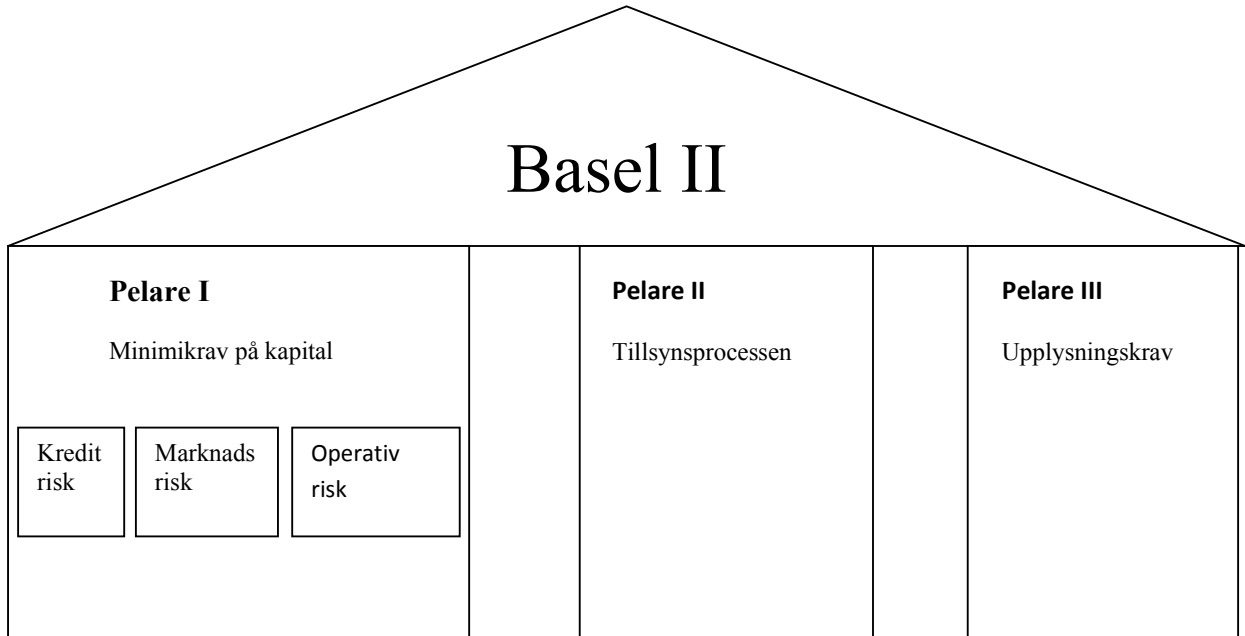
Baselkommittén utgav 1988 ett regelverk med syfte att harmonisera riskhanteringen och kapitaltäckningsgraden inom banksektorn. Regelverket fick namnet Basel Capital Accord eller den mer allmänna benämningen Basel I. Den specificerar den lägsta tillåtna kapitaltäckningsgraden för bankers utlåning. Syftet med Basel I var att skapa säkerhet och stabilitet inom banksektorn men även att möjliggöra en mer rättvis konkurrenssituation inom den internationella banksektorn. Länderna valde själva om landets banker och finansiella institut skulle använda sig av Basel I. De allra flesta länder med internationell bankverksamhet kom att använda sig av regelverket (www.bis.org).

3.2.1 Behovet av ett nytt regelverk

Tio år efter att Basel I började användas, påbörjades arbetet med att konstruera dess efterföljare. Finansiella oroligheter i Ryssland och Sydostasien hade visat att Basel I inte gav en tillräckligt omfattande riskbedömning. Under 1990-talet hade det utvecklats nya finansiella instrument som Basel I inte kunde hantera på ett tillfredställande sätt. 2004 presenterades efterföljaren Basel II (www.bis.org).

3.3 Basel II

Basel II vilar på tre stycken pelare som syftar till att handleda såväl finansiella institutioner som tillsynsmyndigheter för att bidra till en stabilare finansmarknad (Basel II 2006).

Tabell 5 Basel II författarna till uppsatsen I

3.3.1 Pelare I

Pelare 1 innehåller bestämmelser för beräkning av bankers kapitaltäckningsbehov. Detta definieras som det kapital som banken måste ha för att kunna skydda sig mot sina exponeringar. Kapitaltäckningsgraden beräknas med hjälp av tre olika riskområden; kreditrisk, marknadsrisk och operativ risk (Basel II 2006). Dessa ligger sedan till grund för kapitaltäckningsgraden som beräknas enligt formeln:

$$\text{Kapitaltäckningsgrad} = \text{Kapitalbas} / (\text{kreditrisk} + \text{marknadsrisk} + \text{operativ risk})$$

Kravet som Basel II ställer på banker är att de skall upprätthålla en kapitaltäckningsgrad som överstiger åtta procent (The New Basel Capital Accord: an explanatory note 2001). Den första pelaren definierar även de modeller som bankerna får använda vid beräkningen av de olika riskområdena.

Kreditrisk

Kreditrisk är den risk som banker har ifall deras kunder inte kan fullfölja sitt betalningsåtagande (Artsberg 2007). I Basel II finns det två olika metoder för att beräkna kreditrisken; schablonmetoden och IRB-metoden (Internal Rating Based approach). Schablonmetoden liknar den metod som Basel I använde sig av för beräkning av kreditrisker. Metoden går ut på att kredittagaren tilldelas något som kallas riskvikt. I Basel I gav regelverket bankerna de riskvikter som skulle användas för olika kundkategorier. Skillnaden i Basel II är att riskvikterna ges av oberoende ratinginstitut. Riskvikten bestämmer vilket krav på kapitaltäckning som kreditgivningen kräver. Riskvikterna fördelas mellan 0 – 150 %. Om

inte kredittagaren har blivit tilldelad någon ratingsiffra får kredittagaren en riskvikt på 100 % . En riskvikt på 100 % innebär att banken måste kunna tillhandahålla 8 % av det utlånade beloppet i eget kapital för att bevilja lånet (The New Basel Capital Accord: an explanatory note 2001).

Bankerna kan efter godkännande av landets tillsynsmyndighet få använda sig av IRB-metoden för att beräkna kreditrisken. I denna metod tillåts banken att använda sig av internt framtagna riskklassificeringsmått vilket innebär att den totala kreditrisksportföljen delas upp i fem olika klasser. De fem klasserna är stat, banker, företag, hushåll samt riskkapitalinstrument. Banken skall sedan för varje grupp beräkna fyra olika komponenter. Dessa är sannolikheten för fallissemang (PD), förlust vid fallissemang (LGD), exponering vid fallissemang (EAD) och effektiv löptid (M). Det finns två olika varianter av IRB-metoden, den enkla och den avancerade metoden. Den enkla går ut på att bankerna beräknar sannolikheten för fallissemang medan tillsynsmyndigheten tillhandahåller övriga komponenter. I den avancerade modellen beräknar bankerna samtliga komponenter på egen hand (Basel II 2006).

Operativ risk

Bankers operativa risk är sannolikheten att drabbas av förluster som beror på att interna rutiner och processer utförs felaktigt. Det kan röra sig om felaktiga system eller mänskliga fel. Till den operativa risken hör bland annat också brott, misstag, olyckor med mera som leder till förluster för banken. I Basel II finns det tre olika sätt att beräkna den operativa risken. Basmetoden, schablonmetoden samt en metod som baseras på interna metoder benämnd Advanced Measurement Approaches (AMA). Beräkning av den operativa risken med basmetoden och schablonmetoden är snarlika. Den stora skillnaden är att schablonmetoden använder sig av en konstant som benämns betavärde som varierar mellan 12% och 18% beroende på affärsområde. Basmetoden använder sig av en annan konstant som benämns alpha som är 15 % för samtliga affärsområden. Den sista metoden (AMA) skiljer sig mellan olika banker. Då det är bankerna själva som utarbetar rutinerna. Tillsynsmyndigheten granskar och godkänner bankens rutiner och processer om dessa anses kunna beräkna den operativa risken på ett bra sätt (Basel II 2006).

Marknadsrisk

Den sista komponenten i den första pelaren är marknadsrisk vilket definieras som möjligheten för att förluster uppstår som härstammar från förändringar i marknadspriser. Med marknadspriser menas risker som uppstår på grund av skiftande valutakurser, handel med aktier och andra finansiella instrument, ränterisker samt råvarurisker. För beräkning av marknadsrisken finns det två olika metoder att använda sig av, en schablonmetod och en metod som baseras på interna modeller (Basel II 2006).

3.3.2 Pelare II

Pelare II riktar sig främst till tillsynsmyndigheten för att ge vägledning hur bankernas granskning och utvärdering utförs. Pelaren ger riktlinjer för hur bankernas kreditrisker utvärderas. Basel II nämner bland annat begreppen ”stresstest”, ”koncentrationsrisker”, ”standarddefinitioner” och ”kvarstående risk”. Inom operativ risk nämner Basel II, vikten av en förbättrad internationell kommunikation och samarbete mellan olika länders tillsynsmyndigheter för att harmonisera granskningen. Pelare II beskriver även hur bankernas värdepapperisering skall bedrivas, exempelvis när bankerna skapar obligationer av bostadslån (Basel II 2006).

Pelare II ger även vägledning för hur tillsynsmyndigheten skall agera när kapitaltäckningsgraden riskerar att understiga det minsta tillåtna värdet på 8%. Basel II beskriver hur tillsynsmyndigheten skall agera när det uppdagas att bankerna har en bristfällig riskhantering eller när de interna rutinerna inte uppfyller tillsynsmyndighetens krav. Om inte bankerna efter varningar från tillsynsmyndigheten ändrar arbetsätt anser Basel II att bankerna bör belastas med ett högre kapitaltäckningskrav (Basel II 2006).

I Pelare II beskrivs vikten av dialog mellan banken och tillsynsmyndigheten samt att tillsynsmyndigheten har en full insyn i bankens verksamhet för att skapa trygghet och stabilitet för bankens kunder. Tillsynsmyndigheterna skall arbeta aktivt för att uppmuntra bankerna till att förbättra sina interna rutiner. Det är inte upp till tillsynsmyndigheten att upprätta de interna processerna utan detta skall göras av bankerna själva. Deras roll är istället att bedöma kvaliteten på dessa processer och bedöma rimligheten i deras analyser (Basel II 2006).

3.3.3 Pelare III

Syftet med Basel II:s tredje pelare är att komplettera och sammanfatta de två första pelarna i regelverket. Den tredje pelaren ger riktlinjer och sätter krav på hur banker skall offentliggöra information om bankens riskhantering till omgivningen. Bankens intressenter skall få möjlighet att ta del av bland annat tillämpningsområde, kapitalstruktur, riskexponeringar, riskbedömning, samt bankens kapitalkrav (Basel II 2006).

Under 2001 började Baselkommittén arbetet med att ta fram förslag på hur den tredje pelaren skulle utformas och vilka upplysningar som skulle ingå. De kom fram till följande:

- tillämpningsområde för Baselöverenskommelsen
- kapital och om det finns tillräckligt med kapital
- riskexponering och riskbedömning

(Basel Committee 2001)

Efter dessa tre förslag påbörjades ett förenklingsarbete av Baselkommittén. De ursprungliga förslagen gav bankerna en allt för stor arbetsbörda med framtagandet av information. De upplysningskrav som kom att införas har målsättningen att underlätta marknadsregler för upplysningskrav (Basel Committee 2001).

En bank måste för varje risk som tas upplysa om sina mål gällande hantering av risker såsom vilka strategier banken har för hantering av risker, vilka olika mätningssystem och vad för olika handlingsprogram banken har för att dämpa sina risker (Basel Committee 2001).

Pelare III är tänkt att användas tillsammans med de första två pelarna och är en beskrivning på vilka upplysningar som banker skall ange i sina årsredovisningar, detta för att intressenter skall förstå bankens riskexponeringar. Olika länders tillsynsmyndigheter har olika arbetssätt för att kontrollera att bankerna följer de uppsatta reglerna, och sanktioner för banker som inte följer de uppsatta reglerna skiljer sig även åt från land till land. Pelare III bidrar till att tillsynsmyndigheterna har tydligare mål att arbeta efter och det skapar även enhetlighet i regelsystemet länderna emellan (Basel II 2006).

Det är inte tillräckligt för banker att endast följa pelare III för att ge tillfredsställande upplysningar, det finns fler normgivare och nationella regler som har ett bredare regelverk som ska tillämpas tillsammans med pelare III. Utöver normerna i pelare III har Baselkommittén även gett ut råd och rekommendationer som utgör ett komplement till

regelverket. Det finns tydliga regler på åtgärder som tillsynsorganen kan vidta om banker bortser från att ha tillfredsställande upplysningar. Syftet med den tredje pelaren är att ha krav på marknadsregler för att skapa en tryggare banksektor (Basel II 2006).

Upplysningar som redovisningen kräver skall finnas med i de finansiella rapporterna. Pelare III ställer ytterligare krav på upplysningar i rapporterna än vad redovisningen gör. Det finns exempelvis krav på upplysningar som kan uteslutas i de finansiella rapporterna men som bankerna ska ta upp i exempelvis sina egna webbplatser. Validiteten i de olika upplysningarna skiljer sig åt. Upplysningar som ger en förklaring till siffror och upplysningar som består av företagsledningens uttalanden som publiceras i årsredovisningar har blivit externt granskade, och har en högre trovärdighet än upplysningar som publiceras på en webbplats. Upplysningar som är publicerade på webbplatser är inte granskade externt av exempelvis en tillsynsmyndighet men ledningen bör styrka informationens trovärdighet och dessa upplysningar ska vara internt granskade av bankerna själva (Basel II 2006).

När banker beslutat om vilka upplysningar som skall publiceras får de avgöra vad som är relevant i enlighet med väsentlighetsprincipen för att den externa läsaren skall kunna fatta ett välgrundat beslut. För att avgöra om informationen är väsentlig eller inte får banken bedöma hur en exkludering eller inkludering av informationen skulle påverka en beslutsfattare i en viss riktning (Basel II 2006).

Pelare III syftar inte till att få banker att upplysa om känslig information som är sekretessbelagd eller som kan påverka bankens konkurrensfördelar negativt utan att se till att upplysningarna är väsentliga och relevanta. (Basel II 2006)

Upplysningsmodeller

Basel II:s tredje pelare innehåller 14 modeller med upplysningskrav som bankerna skall inkludera i årsredovisningarna. Modellerna är indelade i en kvalitativ och en kvantitativ del. De delkrav vi kommer att behandla är de kvantitativa. I följande avsnitt presenteras de 14 modellerna med beskrivning av de kvantitativa delkraven. Information är hämtad ur Basel II om inte annan källa anges.

Modell 1: Tillämpningsområde

I den första modellen skall banken upplysa om bolagets struktur. Banken skall upplysa om ägarförhållanden i sina dotterbolag och vad dessa har för kapitalstruktur. Banken skall även upplysa om eventuella ägarförhållanden i dotterbolag som är försäkringsbolag, i vilka länder de verkar och hur ägarstrukturen ser ut för dessa.

Modell 2: Kapitalstruktur

Med kapitalstruktur menas förhållandet mellan tillgångar och skulder som ett företag har för att finansiera sina tillgångar. För kapitalstrukturmodellen finns det fyra stycken delkrav varav det första delkravet har åtta stycken olika underkriterier. De olika underkriterierna reglerar att banken skall upplysa om sitt Tier 1 kapital. Baselkommittén har reglerat att kapital skall delas in i två delar, Tier 1 och Tier 2. I Tier 1 kapital krävs det att minst hälften av bankens kapitalbas skall bestå av eget kapital, reserver efter skatt samt balanserade vinstmedel. Det kapital som inte inkluderas i Tier 1 blir Tier 2 kapital. Detta kan bland annat vara reserver för låneförluster som inte har upplysts om tidigare. Den totala mängden av Tier 2 kapitalet skall högst vara 100% av Tier 1 kapitalet. Bankerna skall upplysa om mängden Tier 1 kapital med separata upplysningar om bland annat sitt minoritetsintresse i dotterbolag, aktiekapital och

reserver. De resterande delkraven behandlar bland annat upplysningskrav om Tier 2, Tier 3 samt andra kapitalavdrag.

Modell 3: Kapitalkrav

I Kapitalkravmodellen skall bankerna upplysa om sitt kapitalkrav för kreditrisker, för IRB-metoden, för marknadsrisker, för operativ risk och för Tier 1 kapitalet. Olika banker har som tidigare nämnts möjlighet att använda sig av två olika metoder för beräkning av kreditrisker. Bankerna kan använda sig av schablonmetoden eller IRB-metoden. För den metod som bankerna använder sig av skall kapitalkrav för bostadslån, för hushållskrediter och för värdepapperisering beräknas.

Värdepapperisering innebär att en bank omvandlar sina fordringar t.ex. ett bostadslån till en obligation som sedan kan säljas vidare som ett värdepapper (Prop. 2000/01:19). I bankernas kapitalkrav för marknadsrisker ska de antingen följa schablonmetoden eller sina egna beräkningsmodeller.

Modell 4: Kreditrisk, generella upplysningar för alla banker

Den fjärde modellen är en av de mest omfattande med åtta kvantitativa delkrav. Bankerna skall i den här modellen upplysa om sina totala kreditriskexponeringar. För att uppfylla de olika delkraven skall banken ha separata upplysningar så kallade underkriterier. Bankerna skall bland annat i årsredovisningarna fördela bankens kreditrisker på geografiska områden som exempelvis länder. Kreditriskerna skall även fördelas per bransch, och de skall även upplysa om sina eventuella nedskrivna eller förfallna lån.

Modell 5: Kreditrisk, upplysningar för portföljer som omfattas av schablonmetoden och riskvikterna i IRB

Modell fem riktar sig till banker som använder schablonmetoden och som tillsammans med den metoden även får använda vissa delar i IRB metoden. Det är tillsynsmyndigheten som beslutar om en bank får använda dessa delar i IRB metoden.

Modell 6: Kreditrisk, upplysningar enligt IRB metoden

Den här modellen skall följas av de banker som har fått tillstånd av tillsynsmyndigheten att använda IRB metoden fullt ut. Upplysningarna enligt modell sex syftar till att ge användarna av årsredovisningen mer information om de interna modellerna för att de skall kunna förstå hur bankerna har fått fram beräkningarna och kvaliteten med dessa modeller.

Modellen är indelad i två stycken delområden med olika delkriterier. Det första delområdet behandlar upplysningskraven för riskbedömning där bankerna skall beskriva hur de har kommit fram till sina risker. Det andra delområdet behandlar historiska resultat där bankerna skall göra en jämförelse med tidigare period och även ta med vilka siffror som de fick fram då.

Modell 7: Kreditriskskydd, upplysningar för schablon- och IRB metoden

Bankerna använder olika säkerheter för att skydda sig mot kreditförluster. Det kan exempelvis handla om kreditderivat, andra banker kan gå in och garantera att ett lån återbetalas. Det kan även hända att banken får en säkerhet som exempelvis ett pantbrev på ett hus. I den här modellen skall bankerna upplysa om dessa säkerheter det så kallade kreditriskskyddet.

Modell 8: Allmänna upplysningar för exponeringar i samband med motpartskreditrisker

Motpartskreditriskerna innebär de risker en bank har om motparten inte uppfyller sin del av avtalet och att detta leder till en ekonomisk förlust för banken. Det är väldigt viktigt för banker att kunna ha tydliga rutiner för hur motpartskreditriskerna skall kunna behandla då detta utgör en stor del av bankens risktagande. En sund förvaltning av motpartskreditriskerna skall omfatta en identifiering, mätning, hantering och en intern rapportering för att bemöta dessa risker. Banker får inte inleda affärer med motparter om en bedömning inte utförs av dennes kreditvärdighet. Enligt den här modellen skall bankerna upplysa om sina motpartsriskerna gällande ställda säkerheter, kontanter och värdepapper.

Modell 9: Värdepapperisering, upplysningar för schablonmetoden och IRB

Enligt modell nio skall banker upplysa om vilket syfte som banken har med sin värdepapperisering. Vilka kreditriskerna det medför och omfattningen på riskerna. Denna information skall bankerna ange i siffror som beskriver värdet på nedsatta och förfallna värdepapper samt förlusterna på dessa. Banker kan antingen använda schablonmetoden eller IRB för att upplysa om sin värdepapperisering.

Modell 10: Marknadsrisk, upplysningar för banker som använder schablonmetoden

I den här modellen skall de banker som följer schablonmetoden upplysa om sina marknadsriskerna i ränterisk, aktiepositionsrisk, valutakursrisk och råvarurisk. Ränterisken definieras som den risk banken har i räntebärande finansiella instrument. Med aktiepositionsrisk menas risken som banker har med att inneha aktier samt att handla med dem. Valutariskerna uppstår när banker handlar eller är exponerade på annat sätt i utländsk valuta. Råvarurisk är de risker som uppkommer om banker väljer att handla med råvaror.

Modell 11: Marknadsrisk, upplysningar för banker som använder IMA

De banker som har fått tillstånd till att använda interna metoder för beräkning av marknadsrisk skall använda sig av IMA som är motsvarigheten till IRB. I IMA metoden skall bankerna beräkna VaR som står för Value-at-risk vilket är ett statistiskt verktyg för att beräkna riskmått.

Modell 12: Operativ risk

För modell tolv finns det inga kvantitativa delkrav och denna modell kommer inte att varken beskrivas eller analyseras.

Modell 13: Upplysningar för banking book

I banking book som är benämningen på en banks riskportfölj innefattar riskexponeringar som inte omfattas i en banks trading book. Trading book är den portfölj där bankens finansiella instrument som är avsedda för handel skall ingå i. Dessa finansiella instrument är exempelvis aktier och andra värdepapper som är avsedda att handlas med kortsiktigt. I en banking book ingår således finansiella instrument som banker inte handlar med (Deutsche bank 2007). Banker skall upplysa om investeringarna som är redovisade i balansräkningen. De värdepapper som banker har investerat i skall delas in i publika och privatägda aktiebolag. Den försäljningen av värdepapper som banken har haft under året ska delas in i vinster och förluster.

Modell 14: Ränterisk inom banking book

Modellen har endast ett delkrav och banker skall här informera om sina mätmetoder och eventuella svängningar i räntan under året.

3.4 Privatisering av de isländska bankerna

Processen med att privatisera de isländska bankerna påbörjades 1991 och orsaken till detta var att staten hade en stor påverkan på landets ekonomi i och med ägandet av bankerna och ville således minska sitt inflytande. Under den här perioden hade Island ett stort budgetunderskott och statsskulden var stor. Ambitionen med privatiseringen var att öppna upp sin marknad till att bli mer konkurrenskraftig (Oddsson 2001)

De främsta orsakerna till att privatisera landets banker var enligt den isländska regeringen att:

- Öka banksparandet bland privatpersoner
- Öka den ekonomiska effektiviteten i bankerna
- Öka ägandeskapet i bankernas aktier
- Minska statsskulden genom att sälja de statliga bankerna

Processen med att privatisera de isländska bankerna pågick från år 1991 till och med år 2000. I samband med privatiseringsprocessen var det inte enbart banker som såldes, det var även andra statliga bolag som exempelvis fiskbolag och internetbolag. De kommersiella banker som var statliga och som sedan privatiserades var Kaupthing (hette tidigare Búnaðarbanki Íslands) och Landsbanki (Prime Minister's Office 2001).

Privatiseringen visade sig ha positiva effekter då ekonomin förbättrades. Budgetunderskottet vändes till att bli positivt och statsskulden minskade. I och med privatiseringen förändrades även den isländska riksbanken som blev helt självständig. Riksbanken fick ansvaret för landets inflation och fick även ett inflationsmål som skulle följas. Den tidigare premiärministern David Oddsson ansåg att riksbankens självständighet skulle bidra till att den isländska kronan skulle förstärkas (Oddsson 2001).

3.5 Den isländska finansinspektionens del i regleringen

Den isländska finansinspektion FME är en statlig myndighet som är ansvarig inför handelsministern. Styrelsemedlemmarna i FME utses av handelsministern och av den isländska riksbanken och har till uppgift att styra verksamheten. För att kunna arbeta som styrelseledamot i FME:s ställs det enligt lagen höga krav på utbildning och kunskap om den finansiella marknaden. Den isländska finansinspektionen FME:s arbetsuppgifter baseras på två isländska lagar från 1998 och 1999. Lagen från 1998 behandlar huvudsakligen FME:s verksamhet och vilka affärsområden som ligger under FME:s inspektion som till exempel banker, försäkringsbolag och pensionsfonder. Lagen från 1999 behandlar årliga avgifter som företag som ligger under FME:s insyn skall betala. FME har på sin egen hemsida ställt upp målen för verksamheten.

- *"Främja en stabil marknad för finansiella tjänster"*
- *"Bibehålla en stabil grund för marknaden för finansiella tjänster"*
- *"Främja trovärdiga och lagliga transaktioner"*

(Översatt citat av författarna från www.fme.is)

FME har till uppgift att de finansiella institutionerna på Island som står under deras tillsyn följer rådande lagstiftning samt att de följer god affärssed. FME är ansvariga för övervakandet av

"affärsbanker, sparbanker, kreditföretag, depositionsavdelningar av kooperativa föreningar, värdepappersbolag, värdepapper börsmäklarna, förvaltningsbolag för fondföretag, börser, värdepapperscentraler, pensionsfonder, försäkringsbolag och försäkringsmäklare tillstånd att bedriva verksamhet i Island."

(Översatt citat av författarna från www.fme.is)

FME publicerar riktlinjer till de finansiella institutionerna. I arbetet med att inspektera de olika företagen så har FME obegränsad tillgång till företagens finansiella information som exempelvis deras bokföring. Det är FME som har till uppgift att granska bankernas tillämpning av Basel II-regelverket. FME ansvarar också för att granska och bedöma rimligheten i bankernas egen utarbetade processer och rutiner (www.fme.is).

I Basel II beskrivs hur tillsynsmyndigheten skall bedriva sin granskning av bankerna. Detta sammanfattas med följande fyra principer.

”Princip 1 : Bankerna bör ha ett förfarande för att bedöma deras totala kapitaltäckning i förhållande till sin riskprofil och en strategi för att behålla sina kapitalnivåer.”

”Princip 2 : Tillsynsmyndigheterna skall se över och utvärdera bankernas interna bedömningar och strategier för kapitaltäckning, samt deras förmåga att kontrollera och säkerställa att de överensstämmer med regelverket kapitalkvoter. Tillsynsmyndigheterna bör vidta lämpliga tillsynsåtgärder om de inte är nöjda med resultatet av denna process”.

”Princip 3 : Tillsynsmyndigheterna skall förvänta sig att bankerna arbetar över det lägsta lagstadgade kapitalkvoterna och skall ha möjligheten att kräva att banker ska ha ett kapital som överstiger den miniminivå.”

”Princip 4 : Tillsynsmyndigheterna bör sträva efter att ingripa på ett tidigt stadium för att hindra kapitalet från att falla under den lägsta nivå som krävs för att stödja riskegenskaper hos en viss bank och kräva omedelbara åtgärder om kapitalet inte upprätthålls eller återställs.”

(Översatt citat av Basel II 2006)

3.5.1 Stresstest

I Basel II:s andra pelare beskrivs att tillsynsmyndigheten kan använda sig av stresstester för att bedöma bankers riskhantering. FME har valt att använda sig av stresstest som en del av granskningen av bankerna. Varje kvartal utför FME ett stresstest på de tre största isländska bankerna. Testet skall undersöka om hur en rad faktorer påverkar bankens kapitaltäckningsgrad om samtliga faktorer inträffar samtidigt. Siffrorna som presenteras i de finansiella rapporterna omvandlas för att visa vad som händer vid en

- 20 % minskning av värdet på förfallna och nedsatta lån och vissa tillgångar
- 25% minskning av värdet på bankens utländska aktier
- 7% nedgång i värdet av obligationer som ägs av banken
- 20% försvagning av den isländska kronan, ISK

Efter att siffrorna har omvandlats beräknas en ny kapitaltäckningsgrad fram. Resultatet ger tillsynsmyndigheten indikationer på om banken är allt för beroende av externa faktorer eller om de har en tillräcklig buffert för att kunna möta förändringar på marknaden (www.fme.is).

3.6 Nyckeltal

Ett nyckeltal är ett sammanfattande värde som syftar till att beskriva ett förhållande. Catusus (2008) benämner nyckeltal som tal som intresserar oss. Därför måste det finnas en mening eller syfte med att mäta upp ett nyckeltal. Något som är ett nyckeltal för ett företag behöver nödvändigtvis inte vara det för ett annat. En annan viktig aspekt på nyckeltal är att det skiljer sig ifrån verkligheten. Nyckeltal är en förenkling av de förhållanden som måttet avser att beskriva. I och med detta klarar inte nyckeltal av att beskriva den komplexitet som företagen består av. Därför är det viktigt att inte enbart fatta beslut med nyckeltalen som bakgrund utan att se till den stora helheten i företaget. För investerare och andra intressenter till företagen kan det vara svårt att förstå helheten och därför spelar nyckeltalen en stor roll som beslutunderlag. För att ett nyckeltal skall vara av intresse för oss är det viktigt att finna något att sätta detta i relation till. Nyckeltalen blir följaktligen en kvot av *intresse/jämförelsebas* (Catusus et al. 2008).

3.6.1 K/I-tal

Vid analys av banker är det intressant att undersöka hur pass effektiv dess verksamhet är. K/I-talet som står för kostnader genom intäkter och avser att visa hur mycket det kostar för banken att tjäna en krona. K/I-talet mäts i procent och bankerna strävar efter att uppnå en så låg siffra som möjlig. Att ha ett lågt K/I-tal innebär inte enbart att bankens verksamhet bedrivs effektivt, ett lågt K/I-tal kan även innebära att marknaden banken finns inom har en låg konkurrens som medför att bankens intäkter är höga i förhållande till kostnaderna (Sveriges Riksbank 2004).

3.6.2 Avkastning på eget kapital

Avkastning på eget kapital mäter bankens lönsamhet eller avkastning som ägarna till bolaget får på sitt tillförda kapital. För att räkna fram avkastningen används resultat efter skatt dividerat med eget kapital. Med det här nyckeltalet får läsaren av årsredovisningen en indikation på om en bank är lönsam. Att en bank är lönsam kan bero på att banken driver sin verksamhet väldigt effektivt men lönsamheten kan även bero på att banken inte har några större konkurrenter på den verksamma marknaden (Sveriges Riksbank 2004) (Sveriges Riksbank 2002).

3.6.3 Kreditförluster och kreditförlustnivå

Vid beräkningen av kreditförlustnivå används bankens totala kreditförluster dividerat med bankens totala utlåning. Om en bank har höga kreditförluster leder det till en sämre lönsamhet och konstant höga kreditförlustnivåer leder till att det egna kapitalet så småningom minskas. Höga kreditförluster innebär att banken tar höga risker men höga kreditförluster kan även bero på konjunkturen eller en finanskris. Banker som har skapat sig en buffert i form av ett stort eget kapital klarar sig bättre i en lågkonjunktur när kreditförlusterna ökar (Sveriges Riksbank 1997).

3.6.4 Soliditet

Soliditet används för att beskriva ett företags långsiktiga betalningsförmåga. Soliditet kan mätas på olika delar av kapitalet men den vanligaste formeln är soliditet på totalt kapital som beräknas genom att ta företagets egna kapital genom företagets totala kapital. Soliditeten i ett företag beskriver hur stor del av företagets tillgångar som är finansierade utav bolagets ägare. Den del som inte finansieras med hjälp av eget kapital kallas främmande kapital och tillskjuts till bolaget från andra intressenter som exempelvis banker. För att kunna dra några slutsatser utifrån soliditeten måste ett antal faktorer beaktas som exempelvis vad som är brukligt inom branschen som företaget är verksam inom. En soliditet på 30 % kan vara både tillräckligt och

undermåligt beroende på vad det är för företag. Andra beaktningar med soliditet är hur värdering av tillgångar i företaget utförs. Ett företag kan välja att värdera en tillgång lägre och får därför en lägre soliditet. Nyckeltalet soliditet är bland det vanligast förekommande nyckeltalen inom företag. Soliditet används inom samtliga branscher för att uppskatta företagets långsiktiga betalningsförmåga. (Catusus et al. 2008)

3.6.5 Vinst per aktie

För att beräkna vinst per aktie tas resultatet efter finansnettot dividerat med antalet utestående aktier. Detta nyckeltal sätter företagets vinst i proportion till antalet aktier. Nyckeltalet skapar möjligheten att sätta företagets vinst i proportion till antingen ett annat företag eller som en jämförelse av företaget mellan olika år. Om vinsten per aktie är hög innebär detta att företagets ägare har potentiella stora vinster att vänta sig. Vinst per aktie tar inte hänsyn till om bolaget har gett ut nya aktier eller dragit in gamla (Catusus et al. 2008).

3.6.6 P/E-tal

Ett nyckeltal som är intressant vid värdering av ett företags aktie är P/E-talet. Där P står för priset på en aktie (price) och E står för förtjänst (earnings). P/E talet beskriver hur många gånger den egna vinsten en aktie värderas till på börsen. Priset som ett företags aktie handlas med på börsen speglar marknadens förväntningar på företaget. Ett P/E-tal på 3 innebär att marknaden bedömer att företaget är värt tre gånger sin nuvarande årsvinst (Catusus et al. 2008).

3.6.7 Kapitaltäckningsgrad

Detta är ett nyckeltal som finns beskrivet i Basel II-regelverket. För att beräkna bankens kapitaltäckningsgrad används bankens kapitalbas dividerat med bankens riskvägda tillgångar. De riskvägda tillgångarna beräknas fram med hjälp av kreditrisk, operativ risk och marknadsrisk. Den minsta tillåtna kapitaltäckningsgraden som en bank får lov att ha är 8% (Riksgälden 2008).

3.7 Debatt om Basel II

I maj 2006 höll ordföranden för Federal Reserve, Ben S. Bernanke, ett tal där han anförde olika ståndpunkter om fördelar och nackdelar med regelverket. När Basel II infördes fanns det ett behov att få fram ett nytt regelverk i och med att Basel I som infördes 1988 var föråldrat, mycket hade förändrats sedan dess på den finansiella marknaden. Det nya regelverket var tänkt att täcka upp dessa förändringar. För att inte övervakare av det finansiella systemet skall stanna i utvecklingen är det viktigt att det kommer nya regleringar för att inte regelverken skall vara föråldrade och sakna effekt. När ett nytt regelverk kommer till stånd beror det ibland på att man omvärderar regelverket efter en kris. Det är viktigt att omvärdera ett regelverk med jämna mellanrum och undersöka om det behöver göras några förändringar. Bernanke menar vidare att Basel II regelverket har uppenbarliga brister som utformarna av regelverket var medvetna om redan innan det infördes. Exempelvis har Baselkommittén inte reglerat riskhantering i finansiering av fastigheter vilket kräver förbättrade regler av värdepapperisering (Bernanke 2006).

Basel II har medfört att det finns en större tillgänglighet att låna pengar och låneutgivarna har större valmöjligheter till att hantera sina risker. De här förbättringarna innebär att det finansiella systemet blir mer motståndskraftigt. Basel II ställer krav på att tillsynsmyndigheter övervakar de nationella finansiella institutionerna och minimerar riskerna i och med den snabba uppkomsten av finansiella instrument så att de nya instrumenten inte används felaktigt (Bernanke 2006).

Basel II är som nämnts en omarbetning av dess föregångare Basel I. Meningen med det nya regelverket var att det skulle vara mer känsligt för de risker som en modern bank utsätts för. Förbättringarna i Basel II innefattar tydliga åtgärder för hur den operativa risken skall behandlas. Kreditrisken innehåller mer riskkänsliga riskvikter. Det skapades även tydliga incitament för bankerna att förbättra sin riskhanteringsprocess. Ett tydligt exempel på detta är introduktionen av IRB där banker som har väl fungerade rutiner och arbetsätt premieras genom att de får använda sig av denna metod som kan innebära att kapitaltäckningskravet sänks. Därför strävar de flesta bankerna mot att förbättra sin riskhanteringsprocess för att kunna få använda sig av IRB (Financial Services Authority 2008).

Trots att Basel II inte har tillämpats särskilt länge är regelverket kritiserat för att vara bristande. Numera förs det en diskussion huruvida Basel III skall införas eller inte. Kritikerna till Basel II menar att det inte är ett tillräckligt fungerande regelverk. Som exempel nämns att bankernas interna system för beräkningar av de interna modellerna inte är tillräckligt pålitligt. John Dugan som arbetar som revisionschef på Federal Reserve med reglering av de nationella bankerna, bedömer att Basel II är bra i sin nuvarande form och argumenterar för att finansinspektionerna i de olika länderna har kontroll över bankers risker. Om bankerna avviker från regelverket tillämpar finansinspektionerna stränga åtgärder. Visserligen finns det en del brister med regelverket som behöver åtgärdas men inte till den grad att det behövs utformas ett helt nytt regelverk (Sloan 2009)

I en artikel skriven i American Banker under 2005 framställs Basel II regelverket som ett svårt och komplext regelverk. Det ansågs även vara svårt att implementera. Redan innan Basel II implementerades fördes det diskussioner om att regelverket inte var tillräckligt utan skulle vara ett steg inför nästa regelverk, Basel III (Hartigan 2005)

3.7.1 Basel II and bankers Propensity to Take or Avoid Excessive Risk

George Benston som är professor i finans, redovisning och ekonomi vid bland annat Emory University i Atlanta USA, ger i en artikel från 2007 sin syn på Basel II. Benston inleder sin artikel med att konstatera att Basel II såväl som dess föregångare Basel I är besatta av bankers risktagande. Vidare menar Benston att risktagande hör banker till och detta är något helt naturligt. Regelverkets roll är att undvika att banker tar överdrivna risker. Om en bank undviker att investera pengar i riskfyllda projekt eller att erbjuda konsumenter lån är det ett tecken på en dåligt fungerande bank som inte kommer att kunna bidra med något värde till varken sina ägare eller att vara den samhällsnyttiga funktion som Benston menar att en bank är.

Benston menar vidare att det inte är säkert att det är något negativt med att en bank går i konkurs. Om en bank går i konkurs kommer det självklart att drabba ägarna och bankens kunder, men för det ekonomiska systemet i stort är faktiskt möjligheten för att banken skall gå i konkurs åtråvärt. För att eliminera riskerna för att banker skall gå i konkurs elimineras samtidigt möjligheten till framgång, eftersom *".../ det enda sättet att förhindra misslyckanden skulle vara att förhindra införandet av oprövade metoder eller oprövade produkter och förfaranden* (citrat Benston 2007). Vetskapen av att oförsiktiga och riskabla investeringar kan leda till konkurs är en värdefull sporre för att få bankens chefer att öka effektiviteten och att förbättra de produkter och tjänster som banken erbjuder samt att överge ineffektiva och misslyckade projekt (Benston 2007)

Basel II skapades för att fylla igen de brister som dess föregångare Basel I hade. Syftet med regelverket, att banker skall öka det egna kapitalet för att täcka eventuella förluster, är enligt Benston en god tanke. Dock menar han att de största bristerna som Basel I hade inte åtgärdades i efterföljaren. Benston nämner fyra enligt honom stora brister med Basel II.

En av de största bristerna med Basel II är att kapitalkravet mäts i redovisningsmässiga termer och värden och att dessa inte innefattar tillräckligt precisa uppskattningar av tillgångars värde. För att Basel II skall tjäna sitt syfte menar Benston att bankerna skall tvingas hålla mer kapital än vad det krävs av dem idag. För att åstadkomma detta menar han att istället för att mäta kapitalbehovet i redovisningsmässiga värden skall det marknadsmässiga värdet på tillgångar användas (Benston 2007).

En annan brist med det nya regelverket är att det inte tar hänsyn till tillgångar som ökar eller reducerar risker som beror på lägre eller negativa varianser av kassaflöden i tillgångar. Regelverket tar inte heller hänsyn till ränterisken i en oväntad ökning på marknaden eller räntenivåer i kapitalförluster i tillgångar såsom bolån. Därför reglerar inte Basel II det kanske två viktigaste aspekter på risk som en bank har (Benston 2007).

Den tredje stora bristen som Basel II har är enligt Benston att det inte innehåller tillräckligt specificerade procedurer för hur respektive lands tillsynsmyndigheter skall agera när bankernas kapital understiger de minsta tillåtna kapitaltäckningsgraden. Tillsynsmyndigheterna har både politiska och byråkratiska påtryckningar för att undvika att agera när de borde. Att ingripa innebär oftast stora följder på samhället i stort och myndigheterna vill inte uppröra den balans som samhället har. Myndigheterna har även incitament att försöka skjuta över beslutet till sina efterföljare. Istället för att agera hoppas man att det skall ordna till sig. Att tvångsinförliva en bank är den absolut sista åtgärden och detta undviks om möjlighet finns. För att tillsynen av bankerna skall fungera effektivt måste det användas metoder som hjälper tillsynsmyndigheten att ta ett opartiskt beslut. Benston nämner att det har bedrivits test med ett statistiskt verktyg som kallas PCA (*principal component analysis*). Detta är en metod för att lättare kunna finna samband i ett antal dimensioner av data. Sambanden blir tydliga för användaren och denna kan agera och besluta vart åtgärder behöver sättas in. I USA har detta verktyg har lett till en mer objektiv bedömning av bankers insolvens (Benston 2007).

En ytterligare brist med Basel II är det nya systemet med ratinginstitut. Systemet reglerar hur mycket kapital som bankerna måste tillhandahålla för att kunna bevilja lån till olika parter. Systemet innebär att om ratinginstituten anser att företaget har bra kreditvärdighet får företaget ett lågt värde. Företag med mindre kreditvärdighet får således en högre procentsatts. De allra minst trovärdig får 150% i rating som är systemets högsta. Om inte ett företag har någon rating ges de 100%. Detta system skapar möjlighet till manipulation eftersom det är företagen själva som betalar ratinginstituten för att erhålla rating. Därför undviker de flesta oseriösa företag att få en rating vilket leder till tydliga felaktigheter (Benston 2007).

Författaren ställer sig frågan om Basel II leder till att banker tar mindre risker. Bankens VD eller styrelse har redan stora incitament för att undvika att ta risker. Då de är ytterst ansvariga och riskerar att förlora sitt jobb eller att förlora sin ersättning om banken uppvisar ett dåligt resultat. VD och styrelsen har därför stora drivkrafter att få personalen på banken att undvika att ta överdrivet stora risker. Problemet är att ledningen oftast inte har tillräcklig kunskap om Basel II-regelverket och får lita på underchefer med den erforderliga kunskapen inom regelverket. Ledningen förstår således inte vad det innebär att följa någon av de avancerade

modellerna IRB och AMA. Introduktionen av de avancerade metoderna leder till att bankerna i stor utsträckning behöver tillhandahålla mindre eget kapital. Detta går emot grundtanken med Basel II som är att banker skall tillhandahålla mer eget kapital. När bankerna behöver ha mindre eget kapital kan undercheferna visa upp mer positiva siffror och bankens ledning har ingen anledning att ingripa. Benston menar därför att Basel II inte leder till att banker tar mindre finansiella risker utan tvärtom möjliggör det för bankerna att öka sitt risktagande gentemot tidigare regelverk (Benston 2007).

4 Empiri

Följande kapitel inleds med en beskrivning av de isländska bankerna. Därefter kommer ett avsnitt av betygsättningen om hur väl bankerna har uppfyllt upplysningskraven enligt Basel II. Nio stycken av bankernas nyckeltal presenteras och kapitlet avslutas med FME:s stresstest.

4.1 De fyra bankerna

Avsnittet beskriver de undersökta bankerna där informationen om bankerna har hittats i respektive banks årsredovisning för år 2007, såvida inget annat anges.

Kaupthing 2007

Anställda: 3334

Sammanlagda tillgångar: 58.3 miljarder euro

Resultat efter skatt: 791 miljoner euro

Total inlåning: 15.072 miljoner euro

Kaupthing bedrev förutom sin basverksamhet i Norden även verksamhet i Belgien, Dubai, Luxemburg, Isle of Man, Schweiz, Storbritannien, USA och Qatar. Kaupthing erbjöd tjänster som riktade in sig mot privatkunder samt företagskunder.

Det helägda dotterbolaget Kaupthing Edge var en internetbaserad placeringsbank. Kaupthing Edge startade under det sista kvartalet 2007 i Sverige och Finland. I januari 2008 utökades denna verksamhet till Norge, Storbritannien och Belgien. Banken hyste stora förhoppningar på detta nystartade bolag och skulle under 2008 undersöka eventuella möjligheter att expandera ännu mer.

Kaupthing hade under de senaste åren växt stadigt. Banken utökade sin verksamhet genom både organisk tillväxt men även genom ett antal strategiska uppköp. Som exempel ges den Brittiska banken Singer och Friedlander som skedde under 2005 samt köpet av den danska FIH Erhvervsbank under 2004. Trots den uttalade strategin att inrikta sig på norra Europa hade Kaupthing planer på att etablera sig i de allt mer viktiga marknaderna i Mellanöstern och Asien. Det fanns också planer för att utöka verksamheten i Nordamerika. Detta för att kunna ”ge sina kunder en bredare kunskap och service som är mer gränsöverskridande”.

Landsbanki 2007

Anställda: 2771

Sammanlagda tillgångar: 33.9 miljarder euro

Resultat efter skatt: 456 miljoner euro

Total inlåning: 19.196 miljoner euro

Landsbankis verksamhet bedrevs ifrån dess huvudkontor i Reykjavik. De tjänster som banken erbjöd riktade in sig både mot privatkunder och mot företagskunder. Banken inriktade sig främst på att tillhandahålla tjänster inom kapitalförvaltning och förmögenhetsförvaltning. Banken var uppdelad i tre olika affärsområden Retail Banking, Corporate Banking och finansiella transaktioner.

Under de senaste åren såg Landsbanki fördelar med att utöka sin verksamhet. På ett par år hade banken gått från att vara en lokal inhemsk bank till att vara en bank med en betydande internationell verksamhet. Banken hade enligt de själva en ”väl avvägd strategi” där framförallt expansionen skedde genom en organisk tillväxt med ett antal strategiska förvärv av framför allt små investmentbanker. Landsbanki hade som strategi att dessa förvärv skulle integreras med moderbolaget genom att överföra moderbolagets strategi och arbetsrutiner på dotterbolaget. I maj 2007 förvärvades Bridgewell plc, en brittisk investmentbank, och slogs samman med ett annat dotterbolag Teather & Greenwood för att bilda Landsbanki Securities UK.

Landsbanki beskrev sin oro för den globala ekonomins nedgång, som härstammade från subprimelånen i USA, och Landsbanki förväntade sig att denna skulle komma att påverka resultatet för 2008 negativt. För Island som helhet väntade sig Landsbanki en viss avmattning av den explosionsartade utvecklingen som ekonomin haft de senaste åren. Värt att påpeka är att banken fortfarande trodde på positiva siffror för Island som helhet under 2008. Detta berodde på att Island hade sin huvudnäring i sektorer som inte ansågs beröras av marknadsnedgången. En ytterligare orsak till att Landsbanki trodde att Island skulle klara sig ifrån en ekonomisk nedgång är att Islands internationella ställning var stark med en försumbar utlandsskuld.

Landsbanki nämnde att de var väl rustade för att klara av en nedgång i den globala ekonomin. Detta berodde på att de inte hade någon exponering gentemot de amerikanska subprimelånen men skriver samtidigt att banken räknade med att effekterna av den globala nedgången skulle påverka resultatet för 2008 negativt med minskade vinster som följd. Landsbanki skulle därför under 2008 inrikta sig på att arbeta för att skapa en mer kostnadseffektiv bank. Den globala nedgången skulle enligt Landsbanki innebära att fokus skulle riktas mot att återgå till mer traditionell bankverksamhet. Detta skulle gynna Landsbanki som hade kompetens för att möta detta krav.

Glitnir 2007

Anställda: 2248

Sammanlagda tillgångar: 24.9 miljarder euro

Resultat efter skatt: 307 miljoner euro

Total inlåning: 8.672 miljoner euro

Glitnir beskrev att förutom Island så betraktade banken även Norge som sin hemmamarknad. Förutom dessa marknader bedrev Glitnir även bankverksamhet i Storbritannien, Luxemburg och Danmark.

Banken skrev att 2006 satsade de stora resurser på att försöka etablera sig utomlands. Expansionen inleddes 2005 med köpet av det svenska värdepappersbolaget Fischer partner. Glitnir köpte även aktier motsvarande en andel på 45% i det norska finansbolaget Norsk privatekonomis. Expansionen i Norge fortsatte med att banken anskaffade sig betydande inflytande i fastighetsförmedlingsbolaget Unionens genom att införskaffa sig 51% av aktierna i bolaget. Förutom att banken stärkte sina positioner i Sverige och Norge så hade banken börjat med att expandera utanför Europas gränser genom öppnandet av ett kontor i Kanada och Kina samt med planer på att även öppna ett nytt kontor i New York. Förutom att banken växte genom förvärv hade de även fokuserat på att stärka sina befintliga positioner genom organisk tillväxt.

Glitnir hade tydliga strategiska mål som ingick i bankens övergripande strategi som de sammanfattar i vad de själva benämner pelare. Den första av de tre pelarna var enligt Glitnir att banken skulle fokusera på att skaffa sig expertis inom vissa områden framför allt i Nordeuropa. Banken beskrev att dessa områden är Corporate Credit, Corporate Finance, Leveraged Finance, Fastighetsförmedling Finance och Private Banking, med ett primärt fokus på Norden och Storbritannien.

Den andra pelaren innebar att banken försökte ha en lokalt förankrad expertis för att kunna stödja kunden ifrån dess hemmamarknad. Banken nämnde Island och Norge där kunderna ofta söker upp de lokala kontoren för att söka tjänster inom rådgivning, finansiering med mera. I Glitnirs årsredovisning beskrev banken även den tredje pelaren som gick ut på att inrikta sig på tre stycken nischmarknader som innefattade mat, (med inriktning fiske) hållbar energi (inriktning geotermisk energi) samt offshore leverans.

Glitnir skrev att 2006 var det bästa året i bankens historia där banken nästan fördubblade sitt resultat i jämförelse med föregående år.

Nordea 2007

Anställda: 31.721

Sammanlagda tillgångar: 389 miljarder euro

Resultat efter skatt: 3.130 miljoner euro

Total inlåning: 142.000 miljoner euro

Nordea består ursprungligen av flera banker som har slagits ihop till en koncern och som verkar under gemensamt namn. Den äldsta banken i koncernen grundades 1820. Nordea är idag den största finansiella koncernen i Norden och har sin verksamhet i Norden, Baltikum, Polen och Luxemburg. Nordea har idag nära 10 miljoner kunder och dess största ägare är den svenska staten med en ägarandel på 19.8% (Nordea 2009)

4.2 Upplysningsmodellerna

Resultatet från undersökning huruvida bankerna följer Basel II-regelverkets upplysningskrav finns i tabellen nedan. I pelare 3 i Basel II används 14 stycken modeller som ger bankerna information om vilka upplysningar som skall finnas med i årsredovisningen. Modellerna är numrerade från 1 till 14 och följer samma kronologiska ordning som Basel II-regelverket. Vi ger här läsaren möjlighet att på ett enkelt sätt relatera till Basel II modellerna.

Längst till vänster i tabellen står namnet på modellen och under följer ett antal siffror. Dessa siffror representerar modellernas delkrav. För modell 1 Tillämpningsområde finns det således tre stycken delkrav. Vad dessa delkrav innebär finns beskrivet i bilaga 2 som är ett utdrag ur Basel II-regelverket. Modellernas betygsättning har skett genom att vi först har betygsatt samtliga delkrav. Delkravens betyg utgör sedan grunden till modellernas totala betyg.

Betygsättning ser ut enligt följande

A Bra upplysningar

B Bristfälliga

C Saknar upplysningar

N/A I de fall banken inte applicerar en metod och inte behöver upplysa om den.

	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
1) Tillämpningsområde				
1)	A	A	A	A
2)	A	A	A	A
3)	A	A	A	A
Totala betyg	A	A	A	A
2) Kapitalstruktur				
1)	A	A	A	A
2)	A	A	A	A
3)	A	A	A	A
4)	A	A	A	A
Totala betyg	A	A	A	A
3) Kapitalkrav				
1)	A	A	A	A
2)	N/A	N/A	N/A	N/A
3)	A	A	A	A
4)	A	C	A	A
5)	A	A	A	A
Totala betyg	A	A	A	A
4) Kreditrisker				
1)	A	A	A	A
2)	A	A	A	A
3)	A	A	A	A
4)	A	A	A	A
5)	A	A	A	A
6)	A	A	C	A
7)	A	A	A	A
8)	A	A	B	A
Totala betyg	A	A	A	A

5) Kreditrisk för schablonmetoden och IRB med tilldelade riskvikter				
1)	A	A	A	A
Totala betyg	A	A	A	A
6) Kreditrisk: upplysningar för IRB-metoden				
1)	N/A	N/A	N/A	A
2)	N/A	N/A	N/A	N/A
3)	N/A	N/A	N/A	N/A
Totala betyg	N/A	N/A	N/A	A
7) Kreditriskskydd: Upplysningar för schablon- och IRB metoden				
1)	A	A	A	A
2)	A	A	A	A
Totala Betyg	A	A	A	A
8) Upplysningar för exponeringar i samband med motpartskreditrisker				
1)	B	A	B	A
2)	A	A	B	A
3)	N/A	N/A	N/A	N/A
Totalt betyg	B	A	B	A
9) Värdepapperisering, upplysningar för schablon och IRB				
1)	A	A	A	A
2)	A	A	A	A
3)	A	A	A	A
4)	N/A	N/A	N/A	N/A
5)	N/A	N/A	N/A	N/A
6)	A	A	A	A
7)	A	A	A	A
Totala betyg	A	A	A	A
10) Marknadsrisk: Upplysningar för banker som använder schablonmetoden				
1)	B	A	A	N/A
Totala betyg	B	A	A	N/A
11) Marknadsrisk: Upplysningar för banker som använder IMA-metoden				
1)	N/A	N/A	N/A	A
Totala Betyg	N/A	N/A	N/A	A
12) Operativ risk				
N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
13): Upplysningar för				

banking book				
1)	A	A	A	A
2)	A	A	A	A
3)	A	A	A	A
4)	A	A	A	A
5)	A	A	A	A
Totalt betyg	A	A	A	A
14) Ränterisken för banking book				
1)	A	A	A	A
Totalt betyg	A	A	A	A

Tabell 6 Upplysningsmodeller

4.3 Nyckeltal jämförelsen av de fyra bankerna

I vår empiriska undersökning av bankernas nyckeltal har vi valt ut nyckeltal som är viktiga för att belysa bankernas verksamhet. Det har varit viktigt för vår studie att granska hur stora skulder bankerna har och hur stora kreditförlusterna var. Siffrorna i tabellen anges i procent, gånger och i miljoner euro. Detaljerade information på hur siffrorna beräknades går att finna i bilaga 1.

2007	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal	82%	85%	88%	82%
Avkastning på eget kapital	20.0%	21.7%	16.3%	18.2 %
Kreditförluster	68 M €	17 M €	39 M €	60 M €
Kreditförlustnivå	0.15%	0.07%	0.15%	0.02 %
Soliditet	6.7%	6.0%	5.8%	4.4%
Vinst per aktie	1.06 €	0.04 €	0.02 €	1.20 €
P/E-tal	8.9 ggr	9.8 ggr	13.5 ggr	9.5 ggr
Kapitaltäckningsgrad enligt Basel II	11.8%	11.6%	11.1%	9.1%
Total utlåning	43 253 M €	24 285 M €	25 037 M €	268 944 M €

Tabell 7 nyckeltal 2007

2006	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal	72%	78%	61%	77%
Avkastning på eget kapital	25.8%	26.9%	26.1%	20.5 %
Kreditförluster	51 M €	23 M €	21 M €	257 M €
Kreditförlustnivå	0.15%	0.13	0.11%	0.10 %
Soliditet	8.2%	6.8%	6.5%	4.4%
Vinst per aktie	1.22 €	0.04 €	0.03 €	1.21 €
P/E-tal	7.3 ggr	7.3 ggr	8.6 ggr	9.6 ggr
Kapitaltäckningsgrad enligt Basel II	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	31 962 M €	17 649 M €	18 201 M €	240 777 M €

Tabell 8 Nyckeltal 2006

2005	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal	70%	76%	59%	80%
Avkastning på eget kapital	25.2%	22.0%	22.5%	17.5 %
Kreditförluster	33 M €	27 M €	29 M €	137 M €
Kreditförlustnivå	0.13%	0.18%	0.19%	0.06 %
Soliditet	7.9%	8.1%	5.7%	3.9%
Vinst per aktie	1.02 €	0.15 €	0.02 €	0.87 €
P/E-tal	9.8 ggr	2.2 ggr	11.9 ggr	10.1 ggr
Kapitaltäckningsgrad enligt Basel II	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	23 363 M €	14 287 M €	14 383 M €	220 038 M €

Tabell 9 Nyckeltal 2005

2004	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal	80%	75%	80%	69%
Avkastning på eget kapital	10.9%	33.8%	22.7%	15.3 %
Kreditförluster	42 M €	53 M €	36 M €	27 M €
Kreditförlustnivå	0.33%	0.73%	0.66%	0.014 %
Soliditet	9.7%	5.2%	7.4%	4.5%
Vinst per aktie	0.28 €	N/A €	0.012 €	0.69 €
P/E-tal	18.5 ggr	N/A ggr	10.0 ggr	10.8 ggr
Kapitaltäckningsgrad enligt Basel II	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	12 776 M €	7 227 M €	5 489 M €	185 834 M €

Tabell 10 Nyckeltal 2004

2003	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal	84%	90%	82%	75%
Avkastning på eget kapital	17.2%	13.6%	19.8%	12.2 %
Kreditförluster	40 M €	52 M €	15 M €	363 M €
Kreditförlustnivå	1.04%	1.28%	0.45%	0.20 %
Soliditet	8.2%	4.9%	6.6%	4.6%
Vinst per aktie	0.18 €	N/A €	0.006 €	0.52 €
P/E-tal	13.8 ggr	N/A ggr	11.0 ggr	11.4 ggr
Kapitaltäckningsgrad enligt Basel II	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	3 878 M €	4 039 M €	3 308 M €	174 340 M €

Tabell 11 nyckeltal 2003

4.4 FME:s stresstest

Tillsynsmyndigheten utförde stresstestet baserat på uppgifter publicerade i bankernas årsredovisningar för 2007. Resultatet är presenterat dels i bankernas årsredovisningar men även på www.fme.is. Vi har jämfört och konstaterat att resultatet stämmer överrens

Bank	Kapitaltäckningsgrad före stresstestet	Minskning i kapitaltäckningsgrad	Kapitaltäckningsgrad efter stresstestet
Kaupthing	11.8%	0.6%	11.2%
Landsbanki	11.7%	1.2%	10.5%
Glitnir	11.2%	0.8	10.4%

Tabell 12 Stresstest

5 Analys

I analyskapitlet kommer författarna att jämföra resultatet från den empiriska undersökningen med innehållet i referensramen. Den första delen av analysen behandlar Basel II:s upplysningsmodeller och i den andra delen riktar författarna in sig på nyckeltalen.

5.1 Analys av Basel II:s upplysningsmodeller

I följande avsnitt analyseras Basel II:s upplysningskrav med det empiriska resultatet. Bankernas betyg analyseras med varandra och hur väl de har följt regelverket.

5.1.1 Modell 1: Tillämpningsområde

Bankerna skall i denna modell redovisa för hur företaget är uppbyggt. De skall redovisa för bolagets samtliga dotterbolag och kapitalkravet för dessa. Undersökningens samtliga banker fick betyget A på alla delkrav. Detta innebär att intressenter till bankerna får en bra överblick över vilka dotterbolag som bankerna har och var dessa är belägna samt kapitalkravet för dessa.

5.1.2 Modell 2: Kapitalstruktur

Kapitalstruktur syftar till att visa på hur bankens egna fria kapital, reserver och balanserade vinstmedel är fördelade, samt den totala mängden av dessa. Som vår empiriska studie visar har samtliga banker fått betyget A vilket innebär att de har kunnat fördela sitt kapital och redogöra för dess uppbyggnad. Den här fördelningen bidrar sedan till att kunna göra en bra riskanalys av det egna kapitalet enligt gällande regler i Basel II.

5.1.3 Modell 3: Kapitalkrav

Kapitalkrav visar vilka risker som en bank har och vilka upplysningar banken skall ge beroende på vilken beräkningsmetod som de använder. Överlag fick bankerna betyget A i den här modellen men det fanns en del avvikelser. En avvikelse är Landsbanki som fick betyget C gällande kapitalkrav för operativ risk (förluster som beror på interna fel). Landsbanki upplyste inte enligt det här delkravet vilket medför att läsaren av årsredovisningen inte kan få någon uppfattning om bankens eventuella interna fel vid beräkning av kapitalkrav. Alla fyra bankerna fick betyget N/A i delkrav nummer två, som syftar till att visa bankers kapitalkrav enligt IRB-metoden (intern metod) för aktieexponeringar. Eftersom ingen av bankerna tillämpar någon intern metod för beräkning av den här typen av exponeringar var delkravet därmed inte tillämbart.

5.1.4 Modell 4: Kreditrisker

Banker skall enligt den här modellen upplysa om sina kreditrisker fördelade på bransch, geografi och antalet nedskrivna lån. Kaupthing, Landsbanki och Nordea fick betyget A på samtliga delkrav och har delat in alla sina kreditrisker per riskområde. Glitnir fick också betygen A med undantag för två avvikelser. Glitnir hade inte delat in sina nedskrivna lån geografiskt vilket medförde till betyget C. Det andra delkravet som Glitnir avvek ifrån handlar om att banker skall upplysa om sina kreditriskexponeringar enligt de olika metoderna; schablonmetoden, den enkla eller den avancerade IRB-metoden. Glitnir fick betyget B i det här delkravet på grund av sina bristande upplysningar. Glitnir upplyser om vilken av

metoderna som de använder med visar inte vilka resultat som metoden kommer fram till. Det här påvisar att banken har missat en stor del av delkravets innehåll.

5.1.5 Modell 5: Kreditrisk för schablonmetoden och IRB-metoden med tilldelade riskvikter

Den här modellen följs av banker som använder schablonmetoden men som även har fått tillstånd till att använda en del interna modeller för att beräkna sina riskvikter. Alla fyra bankerna har fått A i betyg vilket innebär att de har visat hur de minskar sina risker vilket medför att intressenterna av årsredovisningen får en övergripande bild över bankens metoder.

5.1.6 Modell 6: Kreditrisk: upplysningar för IRB-metoden

Banker som har fått tillstånd att enbart använda interna modeller för beräkning av kreditrisker skall följa den här modellen. Ingen av de isländska bankerna använder IRB-metoden och har således alla fått betyget N/A. Nordea använder både IRB-metoden och schablonmetoden och har fått betyget A i det första delkravet. I resterande två delkrav där banker skall jämföra sina resultat från tidigare år har inte gått att tillämpa på Nordea eftersom år 2007 var första året som banken började använda interna metoder och fick därmed N/A. Den av bankerna som påverkas av den här modellen är Nordea. Eftersom att flertalet delkrav behandlar historiska resultat är denna modell till viss del inte intressant. Denna modell tjänar inte som en bra jämförelse bankerna mellan bankerna då enbart Nordea använder sig av den.

5.1.7 Modell 7: Kreditriskskydd: Upplysningar för schablon- och IRB-metoden

Kreditriskskydd innebär att banker skall upplysa om vilka säkerheter (exempelvis kreditderivat) de har för att minska sina kreditrisker. Beräkningen av dessa säkerheter görs med hjälp av schablonmetoden eller IRB-metoden. Samtliga banker fick betyget A på alla delkrav vilket medför att de har redogjort för hur de minimerar sina kreditförluster.

5.1.8 Modell 8: Upplysningar för exponeringar i samband med motparts-kreditrisker

Upplysningar i samband med motpartskreditrisker innebär att banker skall utföra en omfattande analys av motpartens (den banken ingått avtal med) kreditrisker. Bland annat skall bankerna upplysa om motpartens ställda säkerheter, kontanter och värdepapper. Bankerna har upplyst olika om sina motpartskreditrisker och det fanns en del avvikelser från Basel II regelverket. Kaupthing fick betyget B i det första delkravet och Glitnir fick B i både det första och andra delkravet. Båda banker fick B i betyg för att de inte har redogjort tillräckligt om sina motpartskreditrisker. De beskriver generellt vad kreditrisker innebär och vad det betyder för dem men de har inte upplyst specifikt vad de har för typ av motpartskreditrisker. I resterande upplysningar fick Landsbanki och Nordea betyget A vilket vår studie visade. Det var ingen av de fyra bankerna som tillämpar det tredje delkravet som behandlar uppskattning av alpha (statistisk metod) och de fick därmed betyget N/A.

5.1.9 Modell 9: Värdepapperisering, upplysningar för schablon och IRB

Värdepapperisering är den process där bankerna omvandlar olika typer av fordringar till värdepapper, exempelvis obligationer. I modell nio skall bankerna upplysa om vilka risker det finns med bankens värdepapperiseringar. Den empiriska undersökningen gav samtliga banker ett A i betyg. Undantaget var på delkrav fyra och fem som riktar sig till banker som använder sig av IRB-metoden. Betyget N/A delades således ut för samtliga banker. Resultatet innebär att samtliga banker enligt Basel II har kontrollerat sina risker med att bedöma värdepapperiseringens inverkan på banken.

5.1.10 Modell 10: Marknadsrisk: Upplysningar för banker som använder schablonmetoden

Det är enbart banker som använder sig av schablonmetoden för att beräkna sina marknadsrisk, som skall använda sig av den här modellen. Alla de isländska bankerna tillämpar den här modellen. Landsbanki och Glitnir fick A i betyg för de har fördelat sina marknadsrisker enligt underkriterierna i delkravet. Kaupthing fick B i betyg därför att de inte har upplyst om alla underkriterier som modellen kräver. Nordea fick betyget N/A eftersom banken inte använder sig av schablonmetoden för beräkningar av marknadsrisk utan IMA-metoden som är en internmodell.

5.1.11 Modell 11: Marknadsrisk: Upplysningar för banker som använder IMA-metoden

IMA-metoden tillämpas av banker som använder sig av interna metoder för beräkning av marknadsrisk. Nordea är den av bankerna som tillämpar metoden och fick betyget A vilket innebär att banken har lyckats visa de risker som de har beräknat och även om det uppkommit några vinster eller förluster i samband med deras marknadsrisk.

5.1.12 Modell 12: Operativ risk

Basel II:s tolfte modell behandlar enbart operativa risker. Denna modell har endast kvalitativa upplysningskrav och är således inte användbar för vår undersökning och samtliga banker fick därmed betyget N/A.

5.1.13 Modell 13: Upplysningar för banking book

Bankerna skall enligt den här modellen upplysa om värdet på sina investeringar och vilka vinster eller förluster som dessa har gett upphov till. Samtliga banker har fått betyget A på alla delkrav och har genomgående redovisat för de investeringar som inte är avsedda att handla med (banking book).

5.1.14 Modell 14: Ränterisken för banking book

Ränterisk för banking book innebär att banker skall upplysa om sina risker som de har i hela sin portfölj inom banking book. Samtliga banker har fått A i betyg vilket innebär att de har bra kontroller på de utomstående risker på de värdepapper som de innehar till förfall.

5.2 Analys av nyckeltal

Följande avsnitt behandlar våra nyckeltal. För att ge en helhetsbild kommer vi för varje nyckeltal att presentera ett stapeldiagram som gör det lättare för läsaren att se skillnaderna mellan de olika åren.

5.2.1 K/I-tal

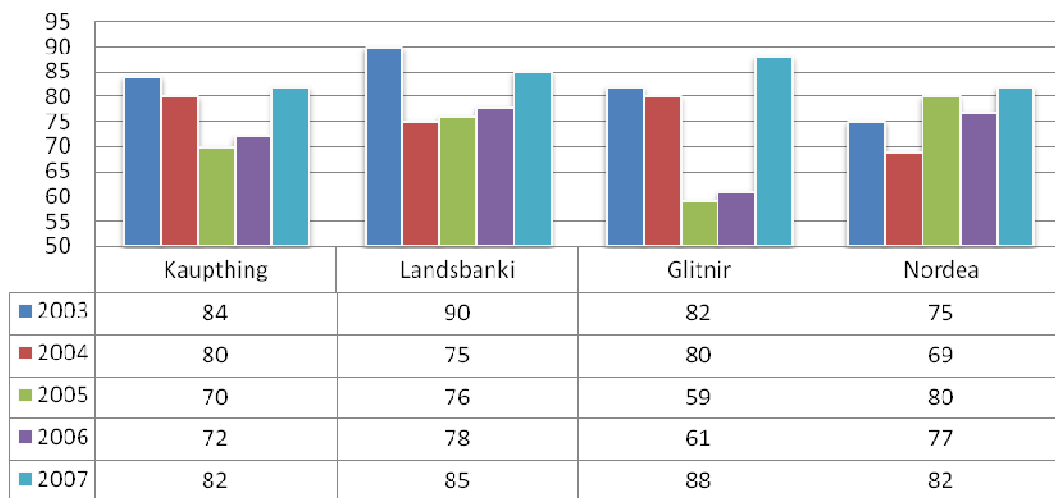
Att mäta K/I-talet är att försöka förklara bankernas effektivitet. Vid beräkning av K/I-tal jämförs bankernas intäkter med dess kostnader före skatt och eventuella kreditförluster. I vår undersökning har vi valt att inkludera skattekostnaden och kostnaderna för kreditförluster. Detta resulterar i att bankernas K/I-tal blir högre än vad de har angett i sina respektive årsredovisningar

Kaupthing hade under perioden ett K/I-tal på mellan 84% och 70%. Det högsta värdet var under 2003 där värdet låg på 84%. Landsbanki hade 2003 undersökningens högsta värde med ett K/I-tal på 90% vilket var högt i jämförelse med de andra bankerna. Året därpå sjönk Landsbankis K/I-tal till 75% för att därefter stiga med en eller flera procentenheter per år.

Glitnir hade den empiriska undersökningens två lägsta värden. Under perioden 2005 var Glitnirs K/I-tal på 59% och året därefter 60%. Glitnir hade 2007 däremot det näst högsta värdet på 88%. Under ett år gick Glitnir från att ha det lägsta till det högsta K/I-talet av samtliga banker. Ökningen mellan åren var på 19 procentenheter. Detta kan bero på att stora investeringar gjordes under året eller att effektiviteten sjönk. Trenden i Glitnir har varit stora skillnader mellan åren under hela den uppmätta perioden där det lägsta K/I-talet har varit 59% och det högsta 88%. Det här tyder på stora skillnader i investeringar och/eller effektivitet.

Nordea är den av bankerna som har haft jämnast utveckling på K/I-talet, där det har pendlat mellan 69% och 81%. Under 2004 hade Nordea lägst K/I-tal av de undersökta bankerna men året därpå hade däremot banken högre K/I-tal än de isländska bankerna. De isländska bankerna har under den uppmätta perioden stora skillnader i K/I-talet där procentsatsen har varierat mellan 59% och 90%.

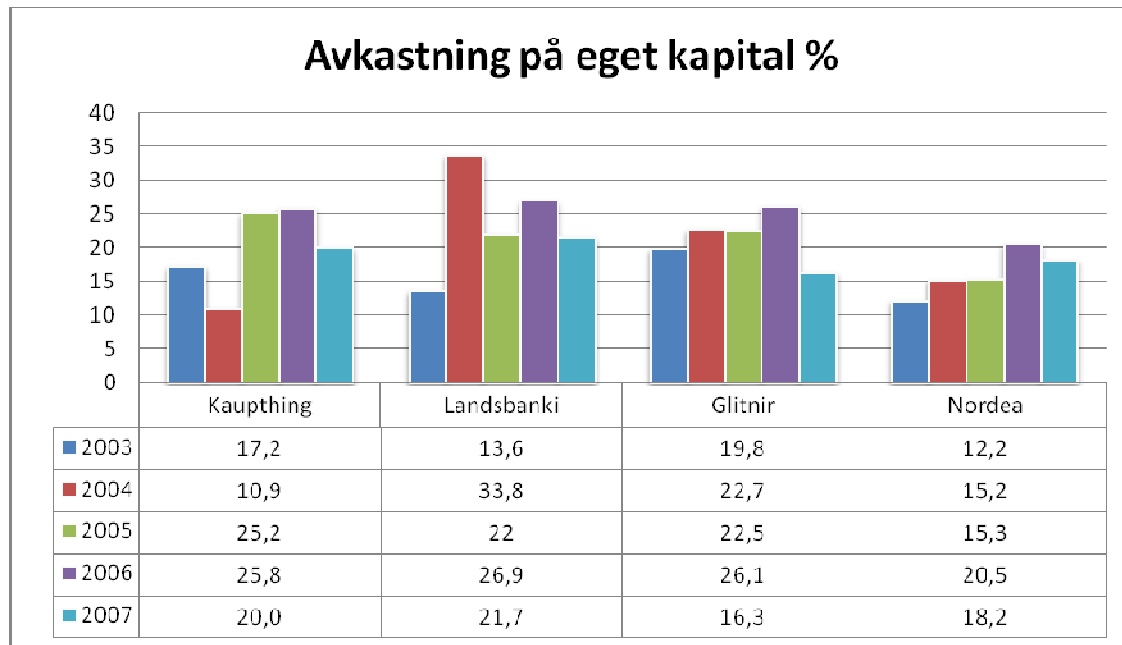
K/I-tal i procent

5.2.2 Avkastning på eget kapital

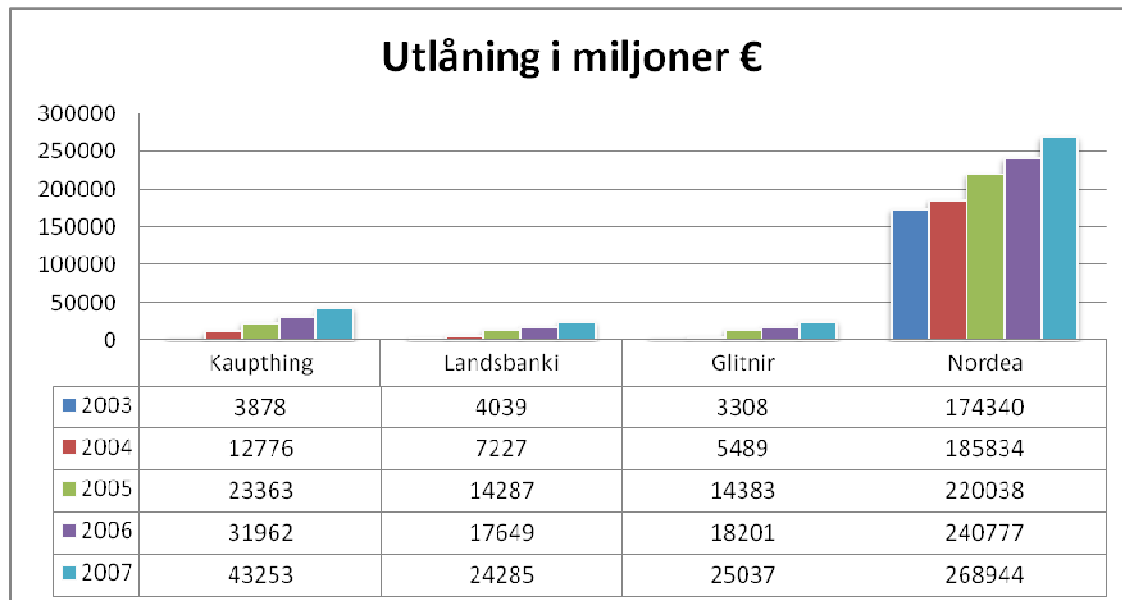
Detta nyckeltal visar på hur stor avkastning bankernas ägare får på sitt investerade kapital. En hög avkastning på det egna kapitalet gör att banken har lättare att locka till sig aktieägare för att finansiera verksamheten. Samtliga banker hade under perioden 2003-2007 en hög avkastning på eget kapital. De isländska bankerna hade (förutom Landsbanki) 2006 som den period då bankerna hade högst avkastning på det egna kapitalet.

Det högsta uppmätta värdet under perioden hade Landsbanki 2004 med en avkastning på hela 33,8% till ägarna. 2007 hade avkastningen i samtliga banker sjunkit. Glitnir har 2006 som den period med bäst avkastning och 2007 sämst avkastning på det egna kapitalet. Skillnaden är närmare 10 procentenheter. Den lägsta avkastningen på det egna kapitalet hade Kaupthing 2004 med 10,9%, året därefter hade den stigit till 25,2%. Landsbanki hade 2003 en avkastning på 13,6% året därefter ökade avkastningen till 33,8%. Ökningen beror i Landsbankis och Kaupthings fall på att antingen ändrade man något i affärsverksamheten som ledde till en väldigt stor ökning av avkastningen eller så skedde det stora investeringar året dessförinnan som ökade avkastningen till året efter. Nordea har en avkastning i intervallet 12-21%. 2003 var året med den lägsta avkastningen därefter steg avkastningen konstant fram till 2006 för att året därefter sjunka något. Avkastningen i de isländska bankerna har varierat mycket under den undersökta perioden. Med ett lägsta värde på 10,9% och ett högsta på 33,8%. Detta tyder på stora förändringar i organisationen. Med stora förvärv som drar ner avkastningen ett år för att öka den samma dramatiskt till nästa år.

5.2.3 Utlåning

Bankernas största risk är utlåning. Utlåningen är uppdelad på inhemsk och utländsk utlåning. Utlåningen är även uppdelad på bankernas viktiga affärsområden; företagskunder privatkunder samt kreditinstitut. Utlåningsstrukturen ger en bild av bankernas riskspridning. Den empiriska undersökningen visar att samtliga banker sedan 2003 ökat sin utlåning kraftigt. Trenden är för samtliga banker stigande för varje period. Nordea har den högsta ökningen i absoluta tal. För att kunna göra en jämförelse omvandlar vi beloppen till procent. Resultatet blir då att mellan åren 2003 och 2007 hade Kaupthing ökat sin utlåning med 1115%, Landsbanki 601 %, Glitnir 757 % och Nordea 154%. De isländska bankerna har procentuellt sett haft en väldigt snabb ökning av det totala utlånade beloppet. Detta tyder på att bankerna befann sig i en väldigt expansiv fas. Bankerna var tvungna till att kunna erbjuda kunderna nya lån, vilket krävde att bankerna var tvungna till att skaffa kapital i form av egna lån eller tillskott från ägarna för att kunna möta marknadens efterfrågan.

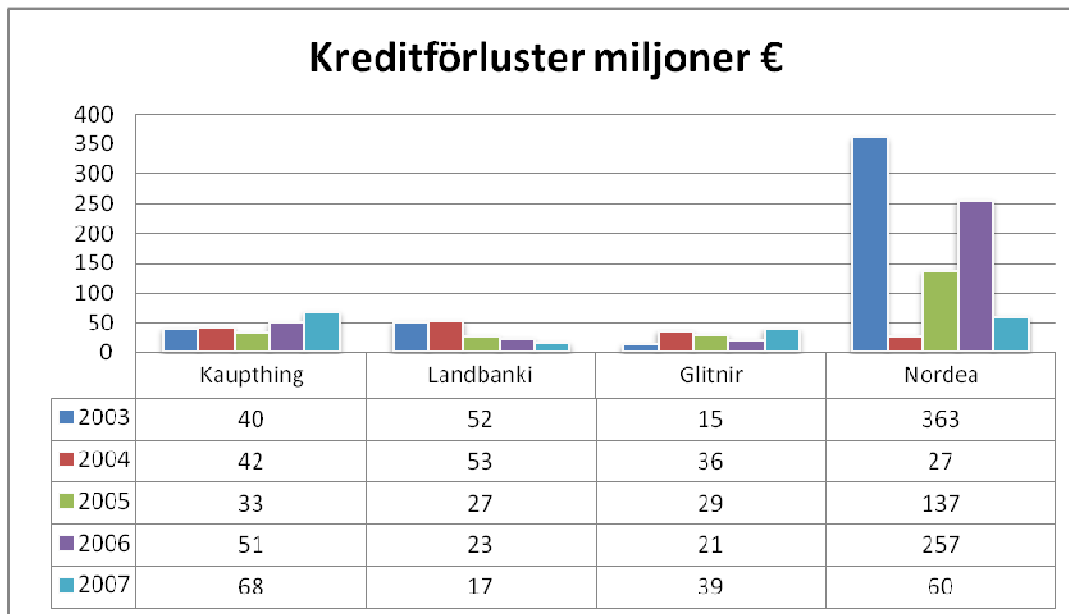

5.2.4 Kreditförluster och kreditförlustsnivå

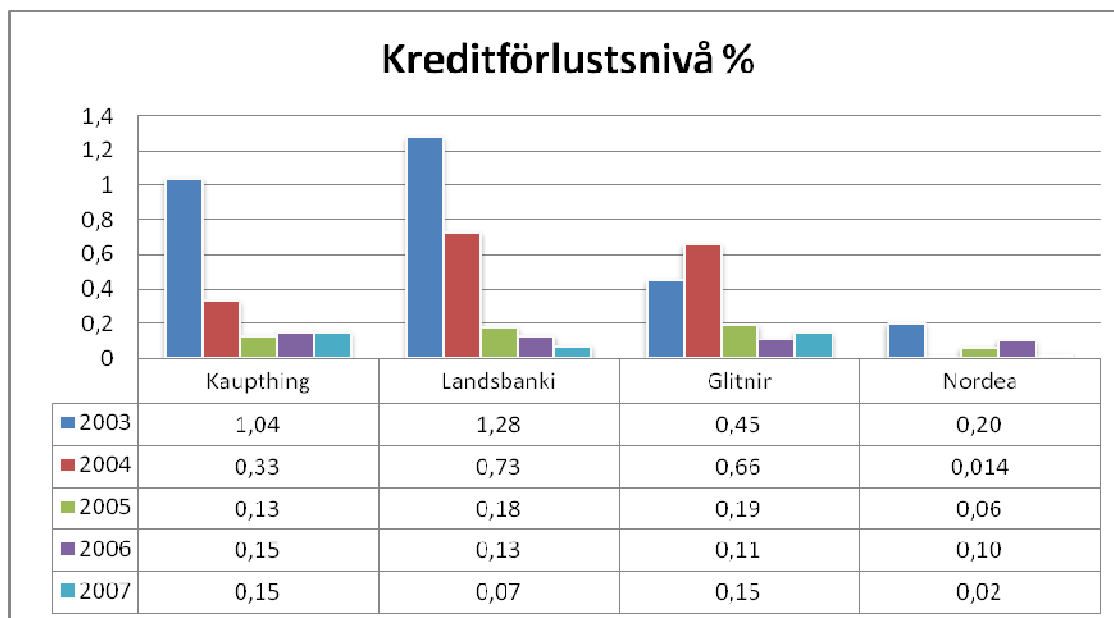
En stor risk inom bankernas verksamhet är att det utlånade kapitalet inte betalas tillbaka vilket kan bero på att motparten inte har tillräckliga medel för att återbetala sin skuld till banken. Stora kreditförluster leder till att bankerna får stora förluster som drar ner lönsamheten. Kaupthing hade under tidsperioden en svagt ökande trend. 2003 låg kreditförlusterna på 40 miljoner euro och 2007 hade kreditförlusterna ökat till 68 miljoner euro vilket innebär en procentuell ökning på 170 %. Tvärt emot Kaupthing hade Landsbanki sjunkande kreditförluster. 2003 hade banken 50 miljoner euro i förluster, 2007 var denna siffra 17 miljoner euro.

Glitnirs kreditförluster varierade mellan 15 och 39 miljoner euro. Den bank som hade den största skillnaden mellan åren är Nordea. Banken hade 2003 363 miljoner euro i kreditförluster för att året efter minskat till 27 miljoner euro. 2005 har kreditförlusterna ökat till 157 miljoner euro och 2006 skedde även där en ökning till 257 miljoner euro för att till 2007 enbart vara 60 miljoner euro. Nordea hade de största svängningarna i kreditförluster.

För samtliga av de isländska bankerna var kreditförlustsnivån störst under perioden 2003 och 2004. Landsbanki och Kaupthing hade 2003 högst nivå med 1.2% respektive 1%. Trenden för Kaupthing och Landsbanki har sedan varit att kreditförlustsnivån minskat kraftigt för att vara under 0.2% i slutet av 2007. Nordea har haft den lägsta kreditförlustsnivån av de undersökta bankerna för samtliga år och var således den bank som hade procentuellt mest kunder som återbetalade sina skulder till banken. Under 2003 och 2004 var skillnaden i kreditförlustsnivån närmare 1 procentenhet mellan Nordea och de isländska bankerna.

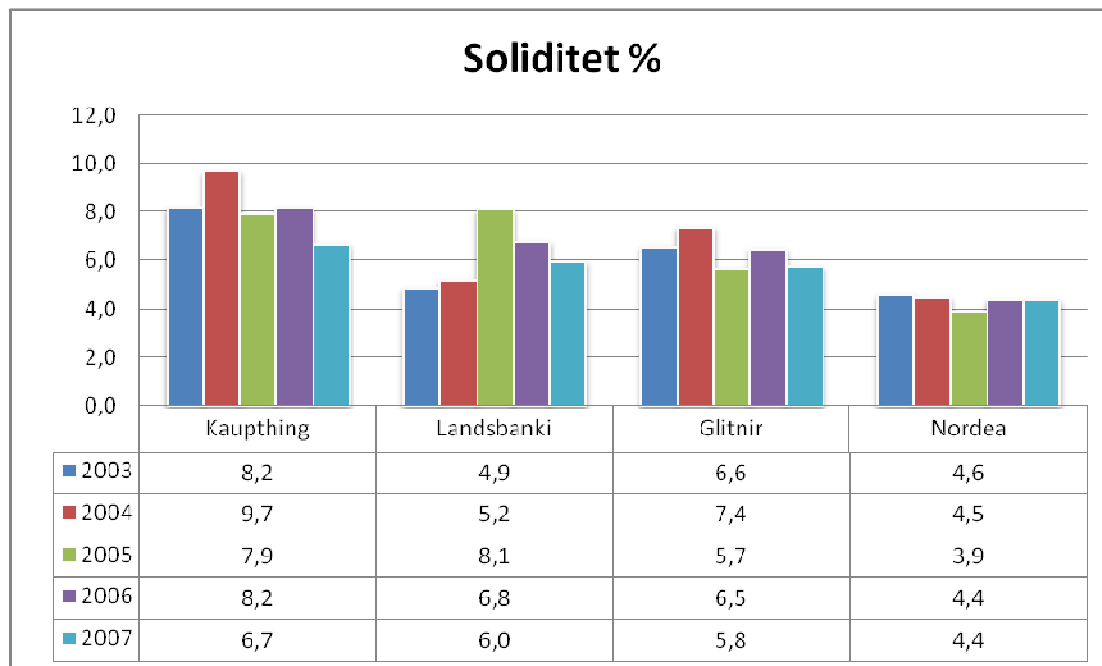

5.2.5 Soliditet

Soliditeten används till att uppskatta bankers långsiktiga betalningsförmåga. Ju högre soliditet desto större del av verksamheten som finansieras med hjälp av eget kapital. En låg soliditet gör att verksamheten i större grad är beroende av utomstående stöd för att finansiera verksamheten. Detta leder att banker blir mer beroende av externa funktioner för att exempelvis kunna genomföra en planerad nyetablering. När marknaden inte kan erbjuda nytt kapital drabbas företaget av likviditetsbrist.

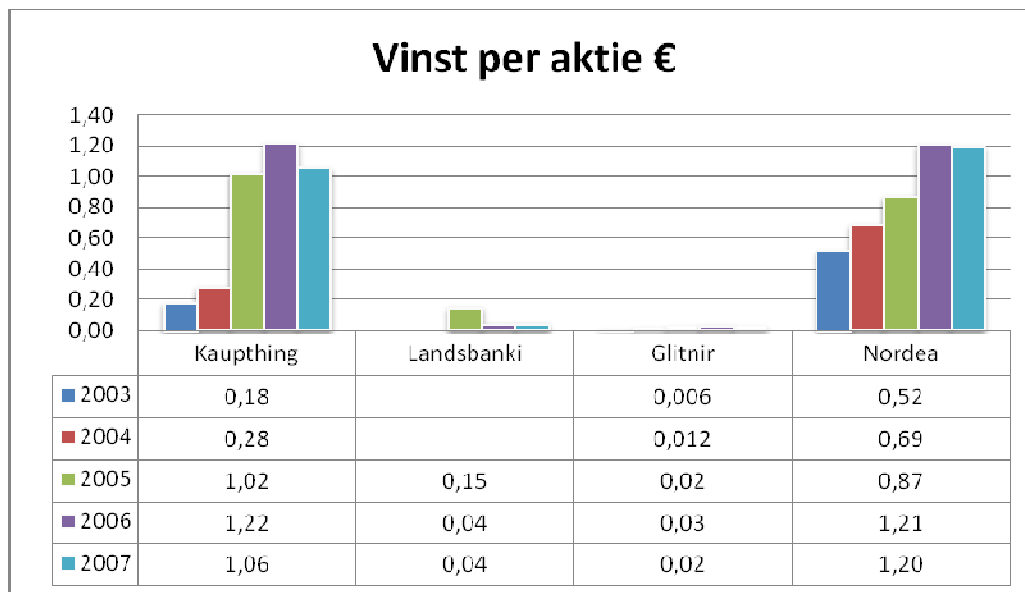
Soliditeten för de isländska bankerna var under samtliga uppmätta perioder högre än Nordeas. Den svenska banken hade mellan perioden 2003-2007 en soliditet på mellan 3.9% till 4.6%. Kaupthings soliditet var som högst under 2004 på 9.7 och som lägst under 2007 med 6.7%. Kaupthing hade högst soliditet under 2003-2004 och därefter har soliditeten minskat. Landsbanki har haft lägst soliditet under 2003-2004 och därefter en ökning fram till 2005 då bankens högsta uppmätta värde på 8.1% registrerades. Därefter har soliditeten sjunkit de två nästföljande åren men dock inte under de nivåer som var 2003-2004. Glitnirs soliditet har haft minst fluktuationer. Soliditeten ökade 2004 och 2006 och sjönk 2005 och 2007. Soliditeten för banken har legat inom intervallet 5.5% till 7.5%. Den generella trenden för de isländska bankerna har varit sjunkande i slutet av perioden och stigande i början. Nordeas soliditet är i den empiriska undersökningen i stort sätt oförändrad.

Generellt sätt är de isländska bankerna mindre beroende av främmande kapital än Nordea. Banker har generellt en låg soliditet. Detta beror på att deras verksamhet är att samla in kapital för att kunna låna ut mot förtjänst. I andra branscher är oftast soliditeten högre. Ett riktmärke är att ett bolag skall kunna uppvisa en soliditet på 25% för att verksamheten skall anses sund. Denna låga soliditet gör att banker blir mer beroende av att kunna låna av andra banker. I en högkonjunktur är inte detta ett problem. Vid sämre tider är det stor risk att banker drabbas hårt.

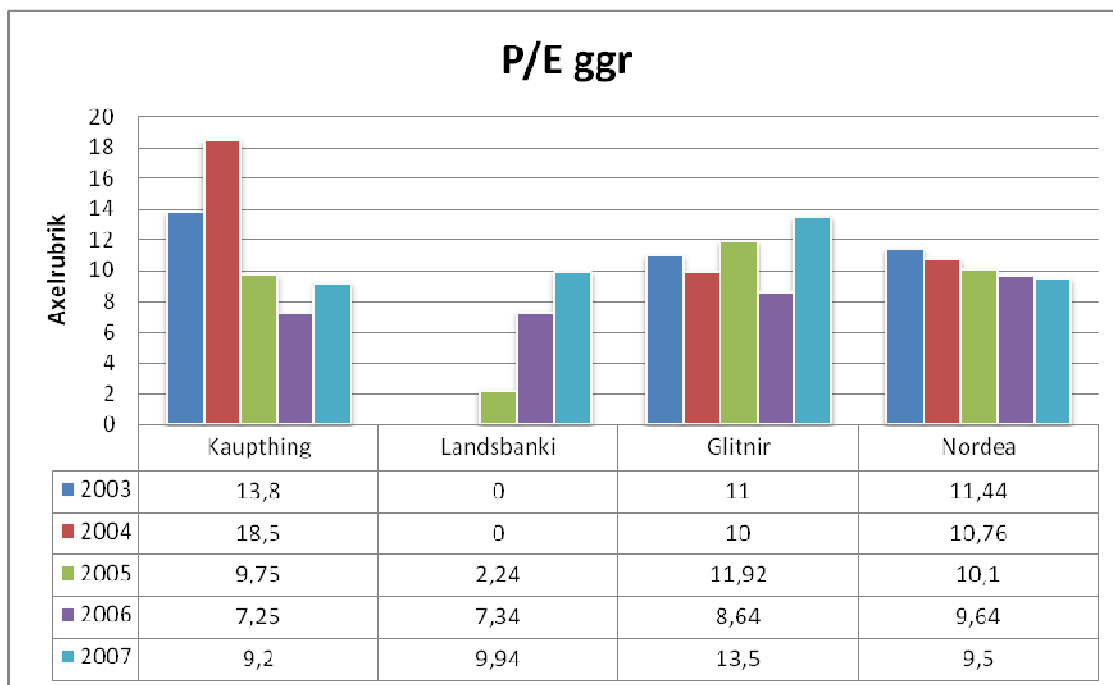
5.2.6 Vinst per aktie

För att kunna jämföra den totala vinsten mellan bankerna ställs denna i relation till antalet utestående aktier som banken har. Resultatet från den empiriska undersökningen visar att det är stora skillnader sett till de olika bankerna. Kaupthing och Nordea har hög vinst per aktie. Medan Landsbanki och Glitnir har väldigt låga siffror i jämförelse. Denna jämförelse visar att både Nordeas ägare kunde förvänta sig stora vinster. Medan Landsbanki och Glitnirs ägare hade mindre förväntningar att få ta del av stora vinster. Vinst per aktie tar dock inte hänsyn till om banken har dragit in aktier eller gett ut nya. Kaupthing och Nordea ökade sin vinst per aktie kraftigt under perioden.

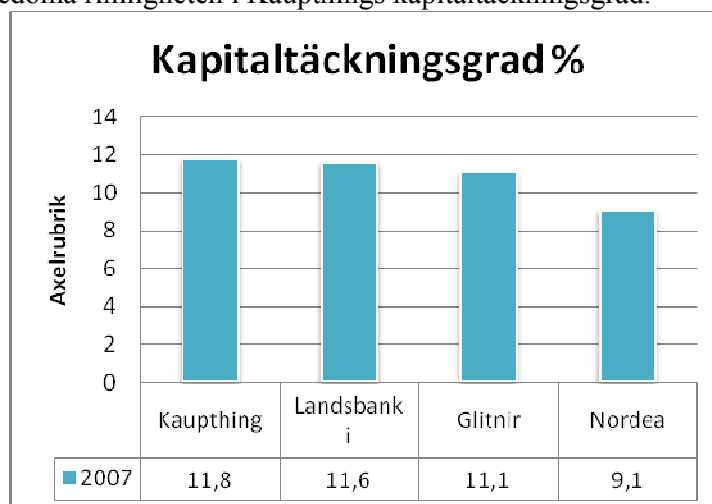
5.2.7 P/E- tal

P/E- talet ger en indikation på hur marknaden bedömer att företagets utveckling kommer att vara i framtiden. Kaupthing hade under 2003 och 2004 det högsta P/E-talet av samtliga banker i urvalet. Aktiemarknadens förtroende för Kaupthing sjönk kraftigt under resterande tidsperiod och 2007 var Kaupthing den bank med det lägsta P/E-talet. Landsbankis trend är uppåtgående från låga förväntningar 2005 till det näst högsta av alla banker 2007. Glitnir har ett P/E-tal i samtliga perioder som ligger mellan 9 ggr och 14 ggr och det går inte direkt att urskilja någon trend. 2007 var Glitnir den bank som hade marknadens högsta förväntningar på sig. Nordeas trend är svagt sjunkande, 2003 är den som högst medan 2007 är den som lägst, P/E-talet är under perioden inom intervallet 12 ggr till 9 ggr. De isländska bankerna har ett P/E-tal som förändras kraftigt under de olika tidsperioderna. Nordea däremot har ett mer stabilt P/E-tal. (För Landsbanki gick det inte att beräkna något P/E-tal för perioden 2003 och 2004 eftersom banken inte redovisade sina totala aktier)

5.2.8 Kapitäläckningsgrad

Basel II har specificerat att bankerna skall kunna uppvisa ett eget riskvägt kapital på minst 8%. Samtliga banker hade en kapitäläckningsgrad som översteg 8% och hade enligt Basel II därmed tillräckligt eget kapital för att kunna möta förändringar i marknadssituationen. Nordea hade lägst kapitäläckningsgrad med 9.1% och Kaupthing hade högst med 11.8 % i vår empiri. Undersökningen försvårades av att Kaupthing inte kunde uppvisa någon information om hur utsträckningen av de riskvägda beloppen gått till. Visserligen hade de en tabell på riskvägda tillgångar men tabellen förklarades aldrig med ord och en intressant får ingen djupare förklaring vilket det exakta beloppet är på de riskvägda tillgångarna. Därför är det svårt att kunna bedöma rimligheten i Kaupthings kapitäläckningsgrad.

6 Slutsatser

I uppsatsens sista kapitel kommer vi att redogöra för de slutsatser som kan dras efter analysen. Vi kommer även att skildra våra tankar som har uppkommit under arbetets gång. Kapitlet avslutas med våra förslag till fördjupning.

6.1 Slutdiskussion och egna reflektioner

Syftet med undersökningen var att besvara de följande de två frågeställningar som beskrivs i nedanstående två rubriker.

Till vilken grad följde de isländska bankerna Basel II-regelverket?

Undersökningen har visat att de isländska bankerna i mycket hög grad har följt Basel II: s uppställda krav. Vid en jämförelse med Nordea gick det inte att urskilja några större skillnader. De isländska bankerna följde Basel II regelverket på ett mycket bra sätt vilket visade sig i empirin då de övervägande fick betyget A, vilket vår tabell påvisar.

I slutdiskussionen resonerar vi om att Basel II-regelverket ger banker många olika val för sina beräkningar, där de flesta beräkningar har mer än en metod att tillgå. Ingen av de isländska bankerna använde sig av någon avancerad beräkningsmodell IRB eller AMA. Att Basel II regelverket öppnar upp möjligheter för banker att göra många val bidrar till att regelverket gör det svårt att jämföra bankers årsredovisningar. Dessutom har olika länders tillsynsmyndigheter skilda synsätt i tillämpning och kontroll av att regelverket följs. Basel II är skapat för att lättare kunna jämföra banker trots att de verkar i olika länder. Men det går ändå inte att jämföra banker utifrån samma grunder eftersom det är flera olika finansinspektioner som granskar bankernas verksamhet.

Vidare diskuterar vi bankernas tillämpning av egna interna beräkningsmetoder. Nordea fick från 2007 den svenska finansinspektionens tillstånd att använda sig av både IRB och AMA men dock i begränsad utsträckning. Att Nordea har fått tillstånd att använda sig av dessa metoder kan tyda på att banken har förberett sig väl inför implementeringen av Basel II. Som vår empiri påvisade så använde sig inte någon av de isländska bankerna av IRB-metoden för beräkning av kreditrisk, till skillnad från Nordea. Dessa skillnader kan bero på att de isländska bankerna inte har uppvisat ett tillräckligt bra beräkningsunderlag till tillsynsmyndigheten, FME. Men dessa skillnader kan även bero på olika bedömningssätt hos den isländska och den svenska finansinspektionen.

Basel II har ansetts vara ett komplicerat regelverk som ställer höga krav på att de enskilda tillsynsmyndigheterna utför noggranna kontroller av bankernas tillämpning av regelverket. De isländska bankerna fick väldigt bra betyg, frågan är om den isländska tillsynsmyndigheten verkligen utförde tillräckligt noggranna kontroller av bankerna. Som den vetenskapliga debatten berörde är det inte heller lätt för tillsynsmyndigheten att vara helt objektiva utan det finns påtryckningar som verkar emot att tillsynsmyndigheten skall agera.

Ytterligare frågeställningar som dök upp hos oss är vilken typ av regelverk som man skall införa framöver. Skall regelverket skäpas genom detaljstyrda regler eller skall ett regelverk

som är mer principbaserat skapas. Basel II regelverket är ett detaljstyrt regelverk. Om regelverket jämförs med IFRS som är regelverket för redovisning som är mer principbaserat finns det funderingar kring systemens uppbyggnad. Att ha ett regelverk som är detaljstyrt innebär att det är lättare att bryta mot det. Detta på grund av att det som inte finns reglerat är tillåtet att använda. Det skapar en innovation av nya tekniker för att komma runt regelverket. Att ha ett principbaserat regelverk medför att regelverket blir mer övergripande och mer heltäckande. Det går aldrig att få ett regelbaserat regelverk att täcka precis allting eftersom ändringar i regelverket oftast sker långsammare än vad de nya teknikerna gör.

Året innan bankerna gick i konkurs, 2007, var det första året som Basel II användes av de isländska bankerna Kaupthing, Landsbanki, samt den svenska banken Nordea. När ett nytt regelverk implementeras innebär det att bankerna måste sätta sig in och tolka reglerna i det nya regelverket för att kunna förstå samtliga förändringar. Som vår referensram visar så diskuterar experter inom området huruvida Basel II skall bytas ut fastän det inte har hunnit tillämpas särskilt länge. Sinsemellan har vi diskuterat om det är regelverket det är fel på eller om det är tolkningen av regelverket som inte har fungerat i och med att det framhålls att det bör bytas ut.

Den vetenskapliga debatten nämner ett antal mer eller mindre tydliga brister med regelverket. Om dessa brister inte upptäcktes eller förbisåg är svårt att förutsäga. När Basel I visade sig inte vara tillräckligt skapade detta ett akut behov av Basel II. Vi menar att det finns risk för att den snabba implementeringsplanen gjorde att kraven för kvalitetssäkringen sänktes.

I vilken utsträckning har det på förhand kunnat utläsas av årsredovisningarna att de isländska bankerna var särskilt utsatta?

Den andra delen av vår undersökning fokuserade på ett antal nyckeltal som valdes ut för att visa om det för läsare av årsredovisningarna gick att finna några indikationer på att de isländska bankerna var särskilt utsatta.

De isländska bankerna hade högre avkastning till sina ägare vilket påvisades i avkastning på eget kapital. De isländska bankerna, främst Landsbanki, hade stora svängningar mellan åren vilket tyder på stora förändringar i verksamheten.

Vår empiriska studie visade att de isländska bankerna tog högre risker än vad Nordea gjorde eftersom de hade högre kreditförluster i relation till hur mycket som lånades ut. Högre kreditförlustnivå påvisar att en bank är benägen till att ta högre risker genom att ha en för stor utlåning eller att inte ha tillräckligt noggranna kreditprövningar. Kreditförlustnivån var dock sjunkande i de isländska bankerna vilket tordes ha inneburit att de värsta förlusterna redan var gjorda.

Nordea har under de fem undersökta åren haft en lägre soliditet än de isländska bankerna, vilket innebär att de hade mest främmande kapital. I en finanskris finns det brist på likvida medel vilket innebär att det blir svårare att låna pengar. Banker som har brist på eget kapital riskerar att råka ut för likviditetsbrist då det inte finns tillräckligt många kreditgivare som är villiga att låna ut pengar. Därför fann vi det förvånande att Nordea med sin låga soliditet har klarat sig relativt bra hittills i den finansiella krisen.

Vår undersökning visade också att Kaupthing och Glitnir hade ett högre P/E-tal än Nordea vilket tyder på att investerare trodde mycket på de aktierna. Detta kan ses i relation med avkastning på eget kapital då de isländska bankerna uppvisade bättre siffror än den svenska

banken. I och med att de isländska bankerna hade en högre avkastning till sina investerare medför detta att fler vill investera i bolaget och då stiger även priset på aktien och P/E-talet ökar.

De isländska bankerna hade procentuellt en mycket högre låneutgivning än Nordea. I och med att utlåningen var så pass stor innebär det att de isländska bankerna var beroende av att själv kunna ta lån från andra kreditinstitut för att kunna finansiera sin egen verksamhet. Vidare resonerar vi att när en bank tar ett lån från ett finansiellt institut får de betala en högre ränta än vad de skulle betala en kund i form av inlåningsränta. Om en bank istället för att låna från andra kreditinstitut bedriver en större inlåning kan det medföra till att bankens kostnader minskas.

I och med att de isländska bankerna har visat så positiva siffror till sina aktieägare med hög avkastning på eget kapital indikerar det på att bankerna tog stora risker. En strategi att uppnå hög avkastning på kapitalet kan innebära att bankerna bara tänker kortsiktig och medvetet är mer riskbenägna.

Vi anser att en investerare eller annan intressent som läser en årsredovisning borde reflektera över att ett företag som har presterat väldigt bra de senaste åren ger en indikation på att toppen är nådd (efter goda tider följer sämre tider). Någon bör ha reagerat över att de isländska bankerna har växt så otroligt fort och då är det svårt att organisera hela företaget och att alla enheter har hängt med i den snabba tillväxten.

Undersökning har påvisat att det fanns vissa indikationer på att de isländska bankerna var utsatta. Dock var dessa enligt oss inte tillräckligt alarmerande för att någon skulle ingripa. De isländska bankerna var inne i en väldigt expansiv fas med hög tillväxt. Detta ledde till att det var stora skillnader på nyckeltalen mellan åren 2003-2007. Men generellt sätt var inte varningstecknen tillräckligt stora för att omgivningen kunde ha förväntat sig den givna utgången. Den globala finanskrisen drabbade Island hårdare än de flesta andra länder i världen. Dock är inte Island ensam. de Baltiska länderna med stor närvaro av de svenska bankerna även de hårt drabbade av den finansiella krisen.

6.2 Övriga reflektioner

Att de isländska bankerna togs över av den isländska staten får oss att fundera över varför inte den isländska riksbanken beviljade bankerna ett nytt lån. Om orsaken till det här beror på att riksbanken inte hade tillräckligt med kapital att låna ut i och med att de isländska bankerna var åtta gånger så stora som Islands BNP eller om det beror på att riksbanken inte trodde på att det skulle gå bra för bankerna. Vi anser att den här djupa krisen kunde ha undvikits på Island om de hade fått statligt stöd. Det isländska banksystemet var väldigt beroende av lån från banker i andra länder för att kunna klara sig i och med att bankerna var så stora i förhållande till landets BNP. Frågan är hur det kommer sig att de inte hade en större utländsk valuta och hur det kommer sig att den isländska riksbanken inte hade en större valutaserv. I och med att Island är ett litet land med en liten valuta sett ur ett internationellt perspektiv är det extra viktigt att staten sprider sina risker genom att ha reserver i utländsk valuta. Det som är märkligt med det isländska lånesystemet är att invånarna hellre lånade i utländsk valuta än i inhemsk i och med att den inhemska inflationen ansågs vara hög. Lån i utländsk valuta innebar att lånekostnaderna blev lägre vilket ledde till en större köpkraft, det här bidrar till att inflationen stiger ännu mer. Hade lånen istället tagits i inhemsk valuta och haft höga lånekostnader hade köpkraften så småningom minskat och inflationen skulle därmed ha sjunkit.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Under arbetets gång har vi stött på en del förslag på intressanta frågeställningar som skulle kunna studeras vidare.

- *Hur stora är skillnaderna på bankers upplysningar med två lika banker som använder IRB-metoden?*

Här skulle det kunna studeras hur två banker som är ungefär lika stora och som använder egna interna modeller skiljer sig åt, om det finns några större avvikelser. De två bankerna skulle kunna vara verksamma i två olika länder och stå under två olika tillsynsmyndigheters inspektion.

- *Vilka kriterier har ratinginstitut när de bedömer företags kreditförmåga?*

Att undersöka vilka kriterier ett ratinginstitut har när de bedömer ett företags kreditförmåga och om det finns företag som kort efter att de fick en bra rating gick i konkurs. Vidare skulle det vara intressant att undersöka vilka ratings som olika banker fick före krisen och se hur dessa banker har klarat sig.

- *En jämförelse med bankers konkurser nu och då*

Det skulle vara intressant att göra en historisk undersökning på bankers konkurs. Studien skulle kunna rikta in sig på att försöka finna några samband med införandet av nya regler eller lagar. Detta för att undersöka om stränga regelverken som finns idag har bidragit till färre konkurser.

6.4 Slutord

“Nothing satisfies a banker more than keeping customers and shareholders’ invaluable trust during turbulent times. After all, when it comes down to it, banking is all about trust.”

(Kaupthing 2007)

7 Källförteckning

Litteratur

Artsberg, Kristina (2007). *Redovisningsteori -policy och -praxis*. Uppl. 3. Malmö, Liber Ekonomi.

Catasus, Bino, Gröjer, Jan-Erik, Högberg, Olle och Jöhren, Anders (2008). *Boken om nyckeltal*. Upplaga 2. Kristianstad, Liber.

Holme, Idar Magne och Bernt Krohn Solvang. 1997. *Forskningsmetodik*. Studentlitteratur. Lund.

Lundahl Ulf och Skärvad Per-Hugo (1999), *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, Lund, Studentlitteratur.

Patel, Runa och Bo Davidsson. 2003. *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (3:e uppl.) Studentlitteratur. Lund.

Artiklar

Benston, George J (2007). Basel II and Bankers Propensity to Take or Avoid Excessive Risk *Atlantic Economic Journal* Volume 35, Number 4

Cervenka, Andreas (2008). Svårare att få lån för svenska banker. (Elektronisk) *E24*, 17 september Tillgänglig 2009-05-10.

http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_709913.e24

Hartigan, Maurice H (2005). Cheers for Basel II and 1A; Now on to Basel III. *American Banker* Vol. 170 Issue 194

Hässler David (2008). Isländska staten tar över Kaupthing. (Elektronisk) *Realtid.se*, 10 september Tillgänglig 2009-05-10

http://www.realtid.se/ArticlePages/200810/09/20081009084951_Realtid234/20081009084951_Realtid234.dbp.asp

Jackson, Robert (2008). Letter from Iceland. (Elektronisk) *Financial Times*, 14 november Tillgänglig 2009-04-15

<http://www.ft.com/cms/s/2/66c87994-aec1-11dd-b621-000077b07658.html>

Jonung, Lars (2008). Finanskrisen som repris. (Elektronisk) *Dagens Nyheter*, 25 november Tillgänglig 2009-05-10.

<http://www.dn.se/opinion/kolumner/finanskrisen-som-repris-1.468636>

Magnússon, Haukur S (2009). What We Had//What We Can Expect. (Elektronisk) *Reykjavik Grapevine*, 9 januari Tillgänglig 2009-04-02

http://www.grapevine.is/Media/PDF/grapevine_01_2009_online.pdf

Nielsen, Bo (2008). Iceland's Krona Currency Trading Halts as Kaupthing Taken Over. (Elektronisk) *Bloomberg*, 9 oktober Tillgänglig 2009-05-24
<http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601085&refer=europe&sid=aiz5QIq94nrw>

Sloan, Steven (2009). Basel II May Be Replaced Before It's Fully in Force. *American Banker*. Vol 174 Issue 73

TT/DN (2008). Lehman Brothers ansöker om konkurs. (Elektronisk) *Dagens Nyheter*, 15 september Tillgänglig 2009-03-31
<http://www.dn.se/ekonomi/lehman-brothers-ansoker-om-konkurs-1.624966>

Zachrison, Olle (2008a). Isländskt drama med ironiska inslag. (Elektronisk) *E24*, 11 oktober Tillgänglig 2009-05-15
http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_780669.e24

Zachrison, Olle. (2008b). Akut valutakris på Island. (Elektronisk) *E24*, 11 oktober Tillgänglig 2009-05-31
http://www.e24.se/makro/varlden/artikel_752247.e24

Tal

Bernanke Ben S (2006). Chairman of Federal Reserve (Elektronisk) *Bank of Chicago's 42nd Annual Conference on Bank Structure and Competition, Chicago, Illinois. Basel II: Its Promise and Its Challenges* 18 maj Tillgänglig 2009-05-15
<http://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/bernanke20060518a.htm>

Nyberg, Lars (2007a). Vice riksbankschef till Finansutskottet. (Elektronisk) *Riksbanken* 22 november Tillgänglig 2009-05-20
<http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=26246>

Nyberg Lars (2007b). Vice riksbankschef. (Elektronisk) *Riksbanken* 20 maj Tillgänglig 2009-05-20
<http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=24892>

Oddsson, David (2001). Prime Minister of Iceland, Iceland. (Elektronisk) *Growing and Diversifying at a seminar on the Icelandic economy*, 17 september Tillgänglig 2009-06-05
<http://eng.forsaetisraduneyti.is/minister/speeches-and-articles/nr/414>

Årsredovisningar

Glitnir 2004, 2005, 2006, 2007

Kaupthing 2003, 2004, 2005, 2006, 2007

Landsbanki 2003, 2004, 2005, 2006, 2007

Nordea 2003, 2004, 2005, 2006, 2007

Övrigt

Bank of international settlements (Elektronisk) Tillgänglig 2009-04-04
<http://www.bis.org/about/history.htm>

Den nya lagen om kapitaltäckning – konsekvenser för insättningsgarantiavgiften, Dnr 2008/564. *Riksgälden* (Elektronisk) Tillgänglig 2009-05-27
<https://www.insattningsgarantin.se/Documents/Nya%20lag%20om%20kapitalt%C3%A4ckning%20-%20konsekvenser%20f%C3%B6r%20ins%C3%A4ttningsgarantiavgiften.pdf>

Deutsche Bank Annual Report 2007 - Trading book (Elektronisk) Tillgänglig 2009-05-29
<http://annualreport.deutsche-bank.com/2007/ar/servicepages/glossary/trading-book.html?back=1>

Financial Service Authority (2008). Capital Requirements Directive/Basel 2 Financial Services Authority (Elektronisk) 21 oktober Tillgänglig 2009-05-15
<http://www.fsa.gov.uk/Pages/About/What/International/basel/index.shtml>

Finansmarknadsrapport, 1/1997. *Sveriges Riksbank* (Elektronisk) Tillgänglig 2009-05-27
http://www.riksbank.se/upload/1266/finansmarknad97_1.pdf

FXHistory - Historical Currency Exchange Rates (Elektronisk) Tillgänglig 2009-05-10
<http://www.oanda.com/convert/fxhistory>

International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, 2006 (Basel II) Tillgänglig 2009-03-20
<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf?noframes=1>

Isländska finansinspektionens hemsida (Elektronisk) Tillgänglig 2009-04-18
<http://www.fme.is/?PageID=203>
<http://www.fme.is/?PageID=14&NewsID=255>
<http://www.fme.is/?PageID=671>

Isländska riksbankens hemsida (Elektronisk) Tillgänglig 2009-05-24
<http://www.sedlabanki.is/?pageid=201>

Lehman Brothers (2008) Press Release (Elektronisk) 15 september Tillgänglig 2009-03-31
http://www.lehman.com/press/pdf_2008/091508_lbhi_chapter11_announce.pdf

Nordea webbplats (elektronisk) tillgänglig 2009-05-20
<http://www.nordea.com/Om+Nordea/Koncernen+i+översikt/Nordeas+historia/54152.html>

Nordea group (2007). Capital adequacy and risk management pillar 3 (Elektronisk) Tillgänglig 2009-04-02
http://www.nordea.com/sitemod/upload/Root/www.nordea.com%20%20uk/Investorrelations/CorporateGovernance/NORDEA_GROUP_RISK_REPORT_2007.pdf

Svenska storbanker i en internationell jämförelse, Finansiell stabilitet 1/2002. (Elektronisk) *Sveriges Riksbank* Tillgänglig 2009-05-26
http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/finstab02_1_artikel3.pdf

Svenska storbankers lönsamhet i en europeisk jämförelse, Finansiell stabilitet 1/2004. (Elektronisk) *Sveriges Riksbank* Tillgänglig 2009-05-26

http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/FS_04_1_ruta%203.pdf

Sveriges Riksdag Prop. 2000/01:19 (Elektronisk) Tillgänglig 2009-05-18

http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=37&dok_id=GO0319

The Icelandic Prime Minister's Office (2001). Iceland's privatisation programme 1991-2000

(Elektronisk) 30 oktober Tillgänglig 2009-06-04

(<http://eng.forsaetisraduneyti.is/ministry/Privatisation/nr/310>)

The New Basel Capital Accord: an explanatory note (2001). (Elektronisk)

Tillgänglig 2009-04-22

<http://www.bis.org/publ/bcbsca01.pdf>

Bilagor

Uppsatsens tre bilagor med nyckeltalsberäkning, upplysningsmodellerna i Basel II samt FME:s stresstest presenteras i kapitel åtta

---

Bilaga 1

I följande bilaga presenteras de siffror som vi fått fram vid beräkningar av nyckeltal i vår empiri. Den första tabellen visar siffrorna som vi använt för beräkning av nyckeltalen. En del nyckeltal har en vidare förklaring på hur vi fått fram siffrorna från bankernas årsredovisning vilket redovisas i tabellen på nästa sida. I den senare tabellen redovisar vi också i vilken sida i bankernas årsredovisning som vi hittat talen. Procenttalen har avrundats till hela procent. Beloppen som ligger till underlag för att räkna ut de nyckeltal som anges i procent har ej tagit hänsyn till att det är olika valutor, utfallet blir ändå samma i och med att det presenteras i procent.

Nedanstående tabell presenterar de valutakurserna för isländska kronor och euro som vi använt oss av vid beräkning av nyckeltalen. Vi har valt att omvandla de flesta belopp til Euro för att underlätta en jämförelse med Nordea.

Datum	Kurs 1€ = ISK
2007-12-31	92.15 $\approx$ 90
2006-12-31	93.65 $\approx$ 95
2005-12-31	75.62 $\approx$ 75
2004-12-31	83.74 $\approx$ 85
2003-12-31	89.73 $\approx$ 90

(FXHistory 2009)

2007

Nyckeltal	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal Kostnader	K =224218+9844 +46647+24693+6 550+841+6098+8 2+9716= 328689 Sid 116	K =148044+587 8+1004+51+376 88+19827+6956 +5605= 225053 Sid 124	K =148494+64 15+48144+551 6+54+6253= 214876 Sid 5	K =8627+594+ 2388+1575+10 3+60+753= 14100 Sid 84
K/I-tal Intäkter	I =304331+64865 +14433+3459+12 792= 399880 Sid 116	I =202095+4524 7+2015+3704+6 889+633+4417= 265000 sid 124	I =187576+440 59+4155+4214 +2523= 242527 sid 5	I =12909+2734 +1187+41+22 +214+3= 17110 sid 84
K/I-tal	328689/399880 = 82 %	225053/265000 = 85 %	214876/242527 = 88 %	14100/17110= 82 %
Avkastning på eget kapital %	71191/356431= 20.0%	39949/184004= 21.7%	27651/169969 = 16.3 %	3130/17160= 18.2 %
Kreditförluster M €	68	17	39	60
Kreditförlustnivå	68/43253= 0.15 %	17/24285= 0.07 %	39/25037= 0.15 %	60/268944= 0.02 %
Soliditet	Eget kapital= 356431 Totalt kapital= 5347345 356431/5347345= 6.7 % sid 117	Eget kapital= 184004 Totalt kapital= 3057546 184004/3057546 = 6.0 % sid 125	Eget kapital= 169969 Totalt kapital= 2948910 169969/2948910= 5.8 % sid 6	Eget kapital= 17160 Totalt kapital= 389054 17160/389054 = 4.4 % sid 85
Vinst per aktie	71191/90=791 Mn € 791000000/74045 3053= 1.06 € sid 116 ,43	39949/90=443 Mn € 443000000/1119 2754087= 0.04 € sid 124,87	27651/90=307 Mn € 307000000/14 730000000= 0.02 € sid 5,3	3130000000/2 597228227= 1,20 € sid 8,84
P/E ggr	Kurs=852/90= 9.46 € 9.46/1.06= 8.9 sid 42	Kurs=35.5/90= 0.39 € 0.39/0.04= 9.8 Sid 87	Kurs=24.8/90= 0.27 € 0.27/0.02= 13.5 sid 3	11.42/1.2= 9.5 sid 82
Kapitaltäckningsgrad	11.8 % sid 113 Kaupthing saknar uppgifter för hur denna siffra beräknas. Kapitalbas och exakt belopp på riskvägda tillgångar saknas	270679/2317362 = 11.6 % sid 166	225576/2017470= 11.1 % sid 50	18700/205000 = 9.1 % sid 72,82
Total utlåning	588441+3304408 =3892849 Mn ISK sid 58 3892849/90= 43253 Mn €	2022738+162929 =2185667 Mn ISK 2185667/90= 24285 Mn €	278469+1974907= 2253376 Mn ISK 2253376/90= 25037 Mn €	24262+244682 = 268944 Mn € sid 55

		sid 139	sid 40	
2006				
Nyckeltal	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal Kostnader	135089+3620+33 570+19800+5976 +660+4857+1270 +14636= 219478 M ISK sid 117	91611+4092+38 588+6144+4479 = 144914 MISK sid 132	82031+27301+ 4759+8024= 122115 MISK sid 92	5800+508+225 1+1485+86+6 67= 10797 M € sid 78
K/I-tal Intäkter	187451+40904+6 0157+1194+1621 9= 305925 M ISK sid 117	133102+32459+ 19568= 185129 MISK sid 132	119115+72601 +1470+4244= 197430 MISK sid 92	9669+2582+10 36+80+6+312 +257+8= 13950 M € sid 78
K/I-tal	219478/305925= 72 %	144914/185129 = 78 %	122115/19743 0= 61 %	10797/13950= 77 %
Avkastning på eget kapital	86447/334892= 25.8 % s 117,118	40215/149457= 26.9 % s 132,133	38231/146119 = 26.1 % s 92, 93	3153/15322= 20.5 % s 78,79
Kreditförluster	4857 MISK/95= 51 M € sid 65	2200 MISK/95= 23 M € sid 52	2010 MISK/95 = 21 M € sid 28	257 M € sid 5
Kreditförlustnivå	51/31962= 0.15 %	23/17649= 0.13 %	2010/1729171 = 0.11 %	257/240777= 0.10 %
Soliditet	334892/4055396= 8.2 % sid 118	149457/2172924 = 6.8 % sid 133	146119/22463 39= 6.5 % sid 93	15322/346890 = 4.4 % sid 79
Vinst per aktie	86447000000/95= 909968421 / 740453053= 1.22 € sid 18,117	40215000000/95 = 423315789/ 11020677803= 0.04 € sid 91, 132	38231000000/ 95=402431578 /14161000000 = 0.03 € sid 4, 92	3153000000/2 591000000= 1.21 € sid 76,78
P/E ggr	841/95= 8.85/1.22 = 7.3 ggr sid 17	26.5/95=0.27/ 0.038= 7.3 ggr sid 2	23/95= 0.24/ 0.028= 8.6 ggr sid 14	11.67/1.21= 9.6 ggr sid 5
Kapitaltäckningsgrad	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	5130+26832= 31962 M € sid 2	2301+15348= 17649 M € sid 2	1584188+1449 83= 1729171/ 95= 18201 M € sid 116	26792+213985 = 240777 M € sid 44

2005

Nyckeltal	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal Kostnader	67299+1080+20317+11594+2818+796+2450+1939+11228= 119521 M ISK Sid 117 årsred 2006	43441+1754+20967+6197+3033+5764= 81156 M ISK sid 132 årsred 2006	39175+15731+2205+4174= 61285 M ISK sid 92 årsred 2006	4437+498+2082+1455+131+779= 9382 M ISK sid 78 årsred 2005
K/I-tal Intäkter	100009+23508+37282+1396+8382= 170577 M ISK Sid 117 årsred 2006	66437+18479+21257= 106173 M ISK sid 132 Årsred 2006	61526+36411+1262+3323= 102522 M ISK sid 92 årsred 2006	8100+2433+765+67+11+132+137+6= 11651 M ISK sid 78 årsred 2005
K/I-tal	119521/170577= 70 %	81156/106173= 76 %	61285/102522= 59 %	9382/11651= 80 %
Avkastning på eget kapital	51056/202512= 25.2 % sid 89, 90	25017/113617= 22.0 % sid 96, 97	19099/84750= 22.5 % Sid 5, 6	2269/12960= 17.5 % sid 66, 67
Kreditförluster	2450/75= 33 M € sid 89	2000/75= 27 M € sid 58	2174/75/= 29 sid 28 i årsred 2006	137 M € sid 5 årsred 2006
Kreditförlustnivå	2450/1752247= 0.13 %	2000/1071512= 0.18 %	2174/1130999= 0.19 %	137/220038= 0.06 %
Soliditet	202512/2540811= 7.9 % sid 90	113617/1405460= 8.1 % sid 97	84750/1472250= 5.7 % sid 6	12960/325549= 3.9 % sid 67
Vinst per aktie	51056000000/75= 680746666/664553053= 1.02 € sid 14, 89	25017000000/75= 333560000/2100000000= 0.15 € sid 17, 96	19099000000/75=254653333/1313500000= 0.02 € sid 3, 5	2269000000/2592000000= 0.87 € sid 76, 78 årsred 2006
P/E ggr	746/75= 9.94/1.02= 9.8 ggr sid 13	25.3/75= 0.33/0.15= 2.2 ggr sid 2 årsred 2006	17/75= 0.22/0.019= 11.9 ggr sid 14 årsred 2006	8.79/0.87= 10.1 ggr sid 5 årsred 2006
Kapitaltäckningsgrad	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	195594+1556653= 1752247/75= 23363 M € sid 121	86919+984593= 1071512/75= 14287 M € sid 2 årsred 2006	1078688/75= 14383 M € sid 33	31578+188460= 220038 M € sid 44 årsred 2006

2004

Nyckeltal	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal Kostnader	34417+24402+3819+4040= 66678 MISK sid 89	19586+14373+4485+1881= 40325 MISK sid 34	18854+14812+6822+3137+2244= 45869 MISK sid 6	3484+27+161+667+3= 4339 M € sid 3
K/I-tal Intäkter	53317+29669= 82986 MISK sid 89	34489+18697= 53186 MISK sid 34	33293+24021= 57314 MISK sid 6	5720+48+8+180+300= 6256 M € sid 3
K/I-tal	66678/82986= 80 %	40325/53186= 75 %	45869/57314= 80 %	4339/6256= 69 %
Avkastning på eget kapital	16308/149443= 10.9 % sid 89,91	12858/38015= 33.8 % sid 34, 35	11445/50313= 22.7 % sid 6, 8	1914/12549= 15.3 % sid 42, 43
Kreditförluster	3586/85= 42 M € sid 47	4485/85= 53 M € sid 49	3099/85= 36 M € sid 26	27 M € sid 3
Kreditförlustnivå	3586/1085944= 0.33 %	4485/614275= 0.73 %	3099/466550= 0.66 %	27/185834= 0.014 %
Soliditet	149443/1534020= 9.7 % sid 91	38015/730378= 5.2 % sid 35	50313/675333 = 7.4 % sid 8	12549/276040 = 4.5 % sid 43
Vinst per aktie	15760000000/85= 185411764/660685640= 0.28 € sid 15, 89	127094000000/85=1495223529 / sid 34	11445000000/85=134647058 /11200000000 = 0.012 € sid 3, 6	1914000000/2735000000= 0.69 € sid 42,3
P/E ggr	442/85= 5.2/0.28 = 18.5 ggr sid 14	12.1/85=0.14/X sid 30	11/85= 0.12/0.012= 10.0 ggr sid 14 årsred 2006	7.43/0.69= 10.8 ggr sid 3
Kapitaltäckningsgrad	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	991093+94851= 1085944/85= 12776 M € sid 90	72060+542215= 614275/85= 7227 M € sid 2 årsred2006	466550/85= 5489 M € sid 33 årsred 2005	24774+161060 = 185834 M € sid 44 årsred 2006

2003

Nyckeltal	Kaupthing	Landsbanki	Glitnir	Nordea
K/I-tal Kostnader	19524+18493+3894+1486= 43397 MISK sid 89 årsred 2004	12539+10814+4656+456= 28465 MISK sid 34 årsred 2004	13105+9769+1540+2864+593 = 27871 MISK sid 6 årsred 2004	3673+363+167+115+205= 4523 M € sid 3 årsred 2004
K/I-tal Intäkter	29648+21656= 51304 MISK sid 89 årsred 2004	21871+9651= 31522 MISK sid 34 årsred 2004	24144+9562= 33706 MISK sid 6 årsred 2004	5639+57+170+149= 6015 M € sid 3 årsred 2004
K/I-tal	43397/51304= 84 %	28465/31522= 90 %	27871/33706= 82 %	4523/6015= 75 %
Avkastning på eget kapital	7907/45929= 17.2 % sid 81, 83	3055/22381= 13.6 % sid 19, 21	5835/29423= 19.8 % Sid 6, 8 i årsred fr 2004	1490/12177= 12.2 % sid 37, 38
Kreditförluster	3631/90= 40 M € sid 96	4656/90= 52 M € sid 19	1353/90= 15 M € sid 26 årsred 2004	363 M € sid 3 årsred 2004
Kreditförlustnivå	3631/349033= 1.04 %	4656/363530= 1.28 %	1353/297755= 0.45 %	363/174340= 0.20 %
Soliditet	45929/558569= 8.2 % sid 83	22381/448238= 4.9 % sid 21	29423/443943 = 6.6 % sid 8 i årsred fr 2004	12177/262190 = 4.6 % sid 38
Vinst per aktie	7520000000/90= 83555555/440548 512= 0.18 € sid 14, 81	29558000000/90 = 328422222/ sid 34 årsred 2004	5835000000/ 90= 64833333/ 10080000000= 0.006 € sid 6,8 årsred 2004	1490000000/2 846000000= 0.52 € sid 3 årsred 2004
P/E ggr	224/90= 2.48/0.18 = 13.8 ggr sid 13	5.8/90=0.06/X sid 2 årsred 2006	6/90= 0.066/ 0.006= 11.0 ggr sid 14 årsred 2006	5.95/0.52= 11.4 ggr sid 3 årsred 2004
Kapitaltäckningsgrad	N/A	N/A	N/A	N/A
Total utlåning	327019+22014= 349033/90= 3878 M € sid 90 årsred 2004	37130+326400= 363530/90= 4039 M € sid 2 årsred 2006	297755/90= 3308 M € sid 24 årsred 2004	27585+146755 = 174340 M € sid 49

Bilaga 2

I följande bilaga presenteras de kvantitativa modellerna i pelare III från Basel II

Table 1 **Scope of application**

- 1) The aggregate amount of surplus capital of insurance subsidiaries (whether deducted or subjected to an alternative method) included in the capital of the consolidated group.
- 2) The aggregate amount of capital deficiencies in all subsidiaries not included in the consolidation i.e. that are deducted and the name(s) of such subsidiaries.
- 3) The aggregate amounts (e.g. current book value) of the firm's total interests in insurance entities, which are risk-weighted rather than deducted from capital or subjected to an alternate group-wide method, as well as their name, their country of incorporation or residence, the proportion of ownership interest and, if different, the proportion of voting power in these entities. In addition, indicate the quantitative impact on regulatory capital of using this method versus using the deduction or alternate group-wide method.

Table 2 **Capital structure**

- 1) The amount of Tier 1 capital, with separate disclosure of:
  - paid-up share capital/common stock;
  - reserves;
  - minority interests in the equity of subsidiaries;
  - innovative instruments;
  - other capital instruments;
  - surplus capital from insurance companies;
  - regulatory calculation differences deducted from Tier 1 capital; and
  - other amounts deducted from Tier 1 capital, including goodwill and investments.
- 2) The total amount of Tier 2 and Tier 3 capital.
- 3) Other deductions from capital.
- 4) Total eligible capital.

Table 3 **Capital Adequacy**

- 1) Capital requirements for credit risk:
  - Portfolios subject to standardised or simplified standardised approach, disclosed separately for each portfolio;
  - Portfolios subject to the IRB approaches, disclosed separately for each portfolio under the foundation IRB approach and for each portfolio under the

advanced IRB approach:

- Corporate (including SL not subject to supervisory slotting criteria), sovereign and bank;
- Residential mortgage;
- Qualifying revolving retail; and
- Other retail;
- Securitisation exposures.

- 2) Capital requirements for equity exposures in the IRB approach:
  - Equity portfolios subject to the market-based approaches;
  - Equity portfolios subject to simple risk weight method; and
  - Equities in the banking book under the internal models approach (for banks using IMA for banking book equity exposures).
  - Equity portfolios subject to PD/LGD approaches.
- 3) Capital requirements for market risk:
  - Standardised approach;
  - Internal models approach — Trading book.
- 4) Capital requirements for operational risk:
  - Basic indicator approach;
  - Standardised approach;
  - Advanced measurement approach (AMA).
- 5) Total and Tier 1 capital ratio:
  - For the top consolidated group; and
  - For significant bank subsidiaries (stand alone or sub-consolidated depending on how the Framework is applied).

Table 4
Credit risk: general disclosures for all banks

- 1) Total gross credit risk exposures, plus average gross exposure over the period broken down by major types of credit exposure.
- 2) Geographic distribution of exposures, broken down in significant areas by major types of credit exposure.
- 3) Industry or counterparty type distribution of exposures, broken down by major types of credit exposure.
- 4) By major industry or counterparty type:
  - Amount of impaired loans and if available, past due loans, provided separately;²⁰⁰
  - Specific and general allowances; and
  - Charges for specific allowances and charge-offs during the period.
- 5) Amount of impaired loans and, if available, past due loans provided separately broken down by significant geographic areas including, if practical, the amounts of specific and general allowances related to each geographical area.
- 6) Reconciliation of changes in the allowances for loan impairment
- 7) For each portfolio, the amount of exposures (for IRB banks, drawn plus EAD on

undrawn) subject to the 1) standardised, 2) foundation IRB, and 3) advanced IRB approaches.

Table 5

Credit risk: disclosures for portfolios subject to the standardised approach and supervisory risk weights in the IRB approaches

- 1) For exposure amounts after risk mitigation subject to the standardised approach, amount of a bank's outstandings (rated and unrated) in each risk bucket as well as those that are deducted; and
  - For exposures subject to the supervisory risk weights in IRB (HVCRE, any SL products subject to supervisory slotting criteria and equities under the simple risk weight method) the aggregate amount of a bank's outstandings in each risk bucket.

Table 6

Credit risk: disclosures for portfolios subject to IRB approaches

- 1) For each portfolio (as defined above) except retail, present the following information across a sufficient number of PD grades (including default) to allow for a meaningful differentiation of credit risk:
  - Total exposures (for corporate, sovereign and bank, outstanding loans and EAD on undrawn commitments; for equities, outstanding amount);
  - For banks on the IRB advanced approach, exposure-weighted average LGD (percentage); and
  - Exposure-weighted average risk-weight.For banks on the IRB advanced approach, amount of undrawn commitments and exposure-weighted average EAD for each portfolio;
For each retail portfolio (as defined above), either:
  - Disclosures as outlined above on a pool basis (i.e. same as for non-retail portfolios); or
  - Analysis of exposures on a pool basis (outstanding loans and EAD on commitments) against a sufficient number of EL grades to allow for a meaningful differentiation of credit risk.
- 2) Actual losses (e.g. charge-offs and specific provisions) in the preceding period for each portfolio (as defined above) and how this differs from past experience. A discussion of the factors that impacted on the loss experience in the preceding period — for example, has the bank experienced higher than average default rates, or higher than average LGDs and EADs.
- 3) Banks' estimates against actual outcomes over a longer period. At a minimum, this should include information on estimates of losses against actual losses in each portfolio (as defined above) over a period sufficient to allow for a meaningful assessment of the performance of the internal rating processes for each portfolio. Where appropriate, banks should further decompose this to provide analysis of PD and, for banks on the advanced IRB approach, LGD and EAD outcomes against estimates provided in the quantitative risk assessment

disclosures above.

Table 7

Credit risk mitigation: disclosures for standardised and IRB approaches

- 1) For each separately disclosed credit risk portfolio under the standardised and/or foundation IRB approach, the total exposure (after, where applicable, on- or off-balance sheet netting) that is covered by:
  - eligible financial collateral; and
  - other eligible IRB collateral;after the application of haircuts.
- 2) For each separately disclosed portfolio under the standardised and/or IRB approach, the total exposure (after, where applicable, on- or off-balance sheet netting) that is covered by guarantees/credit derivatives.

Table 8

General disclosure for exposures related to counterparty credit risk

- 1) Gross positive fair value of contracts, netting benefits, netted current credit exposure, collateral held (including type, e.g. cash, government securities, etc.), and net derivatives credit exposure. Also report measures for exposure at default, or exposure amount, under the IMM, SM or CEM, whichever is applicable.
The notional value of credit derivative hedges, and the distribution of current credit exposure by types of credit exposure.
- 2) Credit derivative transactions that create exposures to CCR (notional value), segregated between use for the institution's own credit portfolio, as well as in its intermediation activities, including the distribution of the credit derivatives products used, broken down further by protection bought and sold within each product group.
- 3) The estimate of alpha if the bank has received supervisory approval to estimate alpha.

Table 9

Securitisation: disclosure for standardised and IRB approaches

- 1) The total outstanding exposures securitised by the bank and subject to the securitisation framework (broken down into traditional/synthetic), by exposure type.
- 2) For exposures securitised by the bank and subject to the securitisation framework:

- amount of impaired/past due assets securitised; and
  - losses recognised by the bank during the current period broken down by exposure type.
- 3) Aggregate amount of securitisation exposures retained or purchased broken down by exposure type.
  - 4) Aggregate amount of securitisation exposures retained or purchased and the associated IRB capital charges for these exposures broken down into a meaningful number of risk weight bands. Exposures that have been deducted entirely from Tier 1 capital, credit enhancing I/Os deducted from Total Capital, and other exposures deducted from total capital should be disclosed separately by type of underlying asset.
  - 5) For securitisations subject to the early amortisation treatment, the following items by underlying asset type for securitised facilities:
    - the aggregate drawn exposures attributed to the seller's and investors' interests;
    - the aggregate IRB capital charges incurred by the bank against its retained (i.e. the seller's) shares of the drawn balances and undrawn lines; and
    - the aggregate IRB capital charges incurred by the bank against the investor's shares of drawn balances and undrawn lines.
  - 6) Banks using the standardised approach are also subject to disclosures and but should use the capital charges for the standardised approach.
  - 7) Summary of current year's securitisation activity, including the amount of exposures securitised (by exposure type), and recognised gain or loss on sale by asset type.

Table 10

Market risk: disclosures for banks using the standardised approach

- 1) The capital requirements for:
  - interest rate risk;
  - equity position risk;
  - foreign exchange risk; and
  - commodity risk.

Table 11

Market risk: disclosures for banks using the internal models approach (IMA) for trading portfolios

- 1) For trading portfolios under the IMA:
  - The high, mean and low VaR values over the reporting period and periodend; and

- A comparison of VaR estimates with actual gains/losses experienced by the bank, with analysis of important “outliers” in backtest results.

Table 12

Operational risk

Modellen saknar kvantitativa delkrav

Table 13

Equities: disclosures for banking book positions

- 1) Value disclosed in the balance sheet of investments, as well as the fair value of those investments; for quoted securities, a comparison to publicly quoted share values where the share price is materially different from fair value.
- 2) The types and nature of investments, including the amount that can be classified as:
  - Publicly traded; and
  - Privately held.
- 3) The cumulative realised gains (losses) arising from sales and liquidations in the reporting period.
- 4) Total unrealised gains (losses)
  - Total latent revaluation gains (losses)
  - any amounts of the above included in Tier 1 and/or Tier 2 capital.
- 5) Capital requirements broken down by appropriate equity groupings, consistent with the bank’s methodology, as well as the aggregate amounts and the type of equity investments subject to any supervisory transition or grandfathering provisions regarding regulatory capital requirements.

Table 14

Interest rate risk in the banking book (IRRBB)

- 1) The increase (decline) in earnings or economic value (or relevant measure used by management) for upward and downward rate shocks according to management’s method for measuring IRRBB, broken down by currency (as relevant).

Bilaga 3

Kaupthing

Results of stress test at year end 2007:

Capital ratio (CAD) at year end	11.8%
Decrease in capital ratio (CAD) in the stress test	-0.6%
Capital ratio (CAD) after stress test	11.2%
Minimum required capital ratio (CAD)	8.0%

Landsbanki

		CAD		Tier 1
Pre FME Stress Test		11.7%		10.1%
A 35% fall in domestic stock prices 25% fall in foreign stock prices	-0.63%	11.07%	-0.65%	9.45%
A 20% loan default losses	-0.25%	10.70%	-0.25%	9.20%
A 7% fall in bond prices	-0.29%	10.41%	-0.30%	8.90%
A 20% depreciation of the ISK	-0.02%	10.39%	-0.10%	8.80%
Change		1.2%		1.3%
Post FME Stress Test 31.12.2007		10.5%		8.8%

FME

	Kaupthing banki hf.	Glitnir banki hf.	Lands banki hf.
End of year 2007			
Capital Ratio (CR)	11.8%	11.2%	11.7%
<i>Thereof Tier 1 ratio</i>	<i>9.6%</i>	<i>8.1%</i>	<i>10.1%</i>
Capital Ratio (CR) after stress test	11.2%	10.4%	10.5%
Stress test effects	0.6%	0.8%	1.2%